PATVIRTINTA
Akmenės rajono savivaldybės tarybos
2024 m. rugpjūčio 26 d. sprendimu Nr. T-216
(Savivaldybės tarybos 2026 m. vasario 17 d.
sprendimo Nr. T-15 redakcija)

2024–2029 M. ŠIAULIŲ REGIONO FUNKCINĖS ZONOS STRATEGIJA

I SKYRIUS
TERITORIJA, KURIOJE ĮGYVENDINAMA STRATEGIJA

Šiaulių regiono funkcinę zoną (toliau – FZ) sudaro Šiaulių miesto, Akmenės, Joniškio, Kelmės, Pakruojo, Radviliškio ir Šiaulių rajonų savivaldybių (toliau – savivaldybės) teritorijos, t. y. viso Šiaulių regiono teritorija (santrumpa FZ ir žodis „regionas“ toliau vartojami lygiavertiškai) (žr. 1 lentelę).

1 lentelė. **Šiaulių regiono FZ sudarančių savivaldybių gyventojų skaičius ir teritorijos plotas**

	Šiaulių funkcinė zona	Akmenės r. sav.	Joniškio r. sav.	Kelmės r. sav.	Pakruojo r. sav.	Radviliškio r. sav.	Šiaulių r. sav.	Šiaulių miesto sav.
Gyventojų skaičius	266 803	19 117	20 288	24 353	17 867	34 283	40 564	110 331
Teritorijos plotas, km^2	8 537	844	1 152	1 705	1 315	1 634	1 807	81

Šaltinis: Valstybės duomenų agentūra[1], 2024-01-01 duomenys

Naujų socialinių ir ekonominių ryšių (toliau – ryšiai) atsiradimui ir (ar) stiprėjimui FZ vykdant Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatyme nustatytą savarankiškąją savivaldybių funkciją „sąlygų verslo ir turizmo plėtrai sudarymas ir šios veiklos skatinimas“ yra susidariusios šios prielaidos:

1.1. *verslo skatinimo srityje*

Šiaulių regione įsteigtos laisvosios ekonominės zonos (toliau – LEZ) bei pramonės parkas: *Šiaulių laisvoji ekonominė zona* (toliau – LEZ) – plyno lauko investicijoms skirta 132 ha teritorija; *Šiaulių pramonės parkas* – 52 ha teritorijoje veikiančios 14 įmonių yra investavusios apie 71 mln. Eur, jose dirba apie 6 400 darbuotojų[2]; *Akmenės LEZ*, įkurta 2019 m., 98,6 ha plote yra 13 sklypų, veikia 5 įmonės, pritraukta apie 300 mln. Eur privačių investicijų, dirba apie 500 darbuotojų medienos apdirbimo ir baldų gamybos, statybos, energetikos, logistikos bei chemijos pramonės srityse[3].

LEZ ir pramonės parkai pritraukia santykinai stambias investicijas, kurių metu išauga kvalifikuotų darbuotojų poreikis, kurio patenkinti paprastai negalima vien iš artimiausioje teritorijoje esančia darbo jėga. Todėl LEZ, pramonės parkai ir (ar) panašios didesnes investicijas pritraukiančios teritorijos kartu lemia ir darbuotojų srautų tarp savivaldybių formavimąsi. Sąlygas darbuotojų judėjimui sudaro FZ teritoriją kertantys magistraliniai keliai: A9 Panevėžys–Šiauliai, A11 Šiauliai–Palanga, A12 Ryga (valstybės siena)–Šiauliai–Tauragė–(valstybės siena) Kaliningradas, A18 Šiaulių aplinkkelis bei 12 krašto kelių[4] kurie jungia visas FZ savivaldybes. Tinkamas sąlygas darbuotojų judėjimui sudaro ir FZ teritorijoje veikiantys keleiviams skirti

geležinkelio maršrutai Vilnius–Ryga–Vilnius, Vilnius–Šiauliai–Klaipėda, Radviliškis–Šiauliai–Mažeikiai, Šiauliai–Panevėžys–Rokiškis–Šiauliai, Radviliškis–Šiauliai–Radviliškis. Nedideli atstumai tarp FZ savivaldybių (iki 60 km) leidžia pasiekti darbo vietas keliaujant tarp savivaldybių per 45 min. ar greičiau (kai teritorijos jungiamos magistralinių ar krašto kelių) arba per 60 minučių ar greičiau (atokesnėse teritorijose). Formuojasi darbuotojų pavėžėjimo praktika, pvz. Akmenės LEZ užsakymu Kuršėnų autobusų parkas veža Akmenės LEZ darbuotojus į darbo vietas ir atgal specialiais reisais Šiauliai–Kuršėnai–Akmenės LEZ–Šiauliai.

FZ verslo ryšius skatina Šiaulių prekybos, pramonės ir amatų rūmai[5] (toliau – Šiaulių PPAR), atkurti 1990 m., 2024 m. liepos 1 d. turėję 322 narius Šiaulių ir Telšių regionuose. Šiaulių PPAR yra stipriausia asocijuota verslo struktūra regione, kurios misija – telkti verslo bendruomenę ir atstovauti rūmų narių bendriesiems interesams. Šiaulių PPAR narystę turinčios įmonės apima šešias pagrindines veiklos sritis: gamybą, prekybą, paslaugas, statybą, švietimą, transportą. Svarbiausios veiklos kryptys: atstovavimas teisėtiems Šiaulių PPAR narių interesams; eksporto skatinimas ir jo apimčių didinimas; įmonių konkurencingumo didinimas; verslumo skatinimas. Šiaulių PPAR 2020 – 2024 metų veiklos strateginės kryptys numato šešis prioritetus, orientuotus į verslo plėtrą regione: 1 prioritetas – Rūmų narių konkurencingumo didinimas, verslo plėtra; 2 prioritetas – Rūmų veiklos stiprinimas Šiaulių ir Telšių regionuose. Veikia Šiaulių PPAR klubai: „Šiaulių Vadovų klubas“ – tai įmonių vadovų bendruomenė; „NEO-FIN klubas“ – tai įmonių finansininkų ir buhalterių bendruomenė; „Lietuvos verslo moterų tinklas“ jungia moteris verslo savininkes ir aukščiausio lygio vadoves įmonėse; „Šiaurės verslo klubas“ – tai smulkaus verslo vadovų klubas.

FZ verslo įmones vienija ir Šiaulių pramonininkų asociacija[6], atkurta 1989 m., 2024 m. šios vienos iš stambiausių šalyje regioninės pramonininkų asociacijos nariais buvo 82 Šiaulių regiono valstybinio bei privataus kapitalo įmonės. Šiaulių pramonininkų asociacija atstovauja ir gina savo narių ir verslo bendruomenės interesus, savo veikla siekia kuo palankesnės teisinės ir ekonominės aplinkos investicijoms, užimtumui, eksportui, mokslui ir švietimui, tvirtina pastovius ir dalykiškus santykius su valstybinėmis institucijomis, sprendžiant svarbiausius ekonominio ir socialinio gyvenimo uždavinius.

1.2. *turizmo skatinimo srityje*

- Prasidėjęs savivaldybių ir kitų institucijų bendradarbiavimas turizmo srityje. Pvz. Šiaulių miesto savivaldybės TIC interneto svetainėje www.visitsiauliai.lt skelbiama apie visos FZ lankytinus objektus ir turizmo maršrutus, svetainėse, turizmo ištekliai pristatomi bendrai parengtuose leidiniuose „Šiaulių krašto turizmo gidas“ (popierinis ir elektroninis leidinys), „Žydų kultūra ir atmintis Šiaulių krašte“ (popierinis ir elektroninis leidinys)[7]. 2022 m. leidinyje „Įspūdinga kelionė po dvarų ir rūmų parkus. Žiemgala. Šiaurės Lietuva“ aprašyti 55 dvarų ir rūmų parkai, jie įtraukti į atskirus 3 tarptautinius maršrutus ir apima Latvijos Žiemgalos krašto bei Šiaulių ir Panevėžio regionų ypatingus parkus[8].

Kelių FZ savivaldybių teritorijas jungia tarptautiniai turizmo maršrutai, pvz.:

- Camino Lituano kultūros kelias – savarankiškai keliauti paruoštas daugiau nei 1000 kilometrų Lietuvoje šiuolaikinis piligrimų kelias, besidriekiantis per šešias FZ savivaldybių (išskyrus Akmenės r. savivaldybę) teritorijas ir prisijungiantis prie Europos tarptautinio Šv. Jokūbo kelių tinklo[9].
- Latvijos ir Lietuvos teritorijose suplanuotas 37 lankytinų objektų 640 km tarptautinis automobilių maršrutas „Baltų kelias. Žiemgalių ratas“ eina per Akmenės r., Šiaulių r., Joniškio r. ir Pakruojo r. savivaldybių teritorijas[10];
- Latvijos ir Lietuvos teritorijose suplanuotas 86 lankytinų objektų tarptautinis automobilių maršrutas „Saulės kelias“ eina per Šiaulių m., Šiaulių r., Joniškio r. ir Pakruojo r. savivaldybių teritorijas[11];

FZ yra saugomų teritorijų (Žagarės, Ventos, Tytuvėnų, Kurtuvėnų regioniniai parkai ir dalis Varnių bei Dubysos regioninių parkų), kurios jungia kelių savivaldybių teritorijas, pvz., Kurtuvėnų regioninis parkas yra Kelmės r. ir Šiaulių r. savivaldybių teritorijose, čia siūlomos 28 lankytinos vietos ir 14 pažintinių takų[12] Tytuvėnų regioninis parkas išsidėstęs Kelmės r., Radviliškio r. ir Raseinių r. teritorijose, čia siūloma 16 lankytinų vietų ir 24 pažintiniai takai[13] .

FZ yra gamtos ir kultūros objektų bei organizuojamų renginių, žinomų ir už Lietuvos ribų, kasmet pritraukiančių tūkstančius lankytojų ir turistų, pvz.: Šiaulių rajone esantis Kryžių kalnas, kuriame yra daugiau nei 200 000 kryžių; Kelmės rajono Tytuvėnų bažnyčios ir vienuolyno ansamblis – vienas įdomiausių ir didžiausių Lietuvos XVII–XVIII a. sakralinės architektūros pavyzdžių, čia kasmet vyksta tarptautinis Tytuvėnų vasaros muzikos festivalis; teminiai renginiai: Joniškio rajono Žagarės vyšnių festivalis; Radviliškio rajono Burbiškių dvare vykstanti Tulpių žydėjimo šventė, Pakruojo dvaro teritorijoje vasarą vykstantys gėlių, o žiemą – žibintų festivaliai. Dėl konkretaus renginio ar objekto atvykusius į regioną turistus, aktyviai FZ savivaldybėms bendradarbiaujant, būtų galima paskirstyti tolygiau po regioną ir išlaikyti ilgiau.

2. Ryšių atsiradimą ir (ar) stiprėjimą FZ vykdant Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatyme nustatytą savarankiškąją savivaldybių funkciją „ikimokyklinio ugdymo, vaikų ir suaugusiųjų neformaliojo švietimo organizavimas, vaikų ir jaunimo užimtumo organizavimas“ gali lemti *Specializuotų neformaliojo švietimo paslaugų teikėjų atsiradimas ir besiformuojanti praktika teikti specifinių krypčių paslaugas kelių savivaldybių gyventojams*. Šiuo metu tokie neformaliojo švietimo paslaugų teikėjai paprastai vykdo inžinerijos ir technologijų, STEAM[14] neformalųjį ir (ar) formalųjį švietimą, pvz., Šiaulių Simono Daukanto inžinerijos gimnazija[15] (vienintelė tokio profilio mokykla FZ), kartu vykdanti ir neformalųjį švietimą pagal Inžinerinės kūrybos ir Robotikos programas; Vilniaus universiteto Šiaulių akademijos STEAM centras[16], kuriuo naudojasi visos FZ mokiniai. Panašus modelis gali būti taikomas ir kitose srityse, ypač tada, kai neformaliojo švietimo programos gana retos, teikiamos tik pavienėse savivaldybėse (būdinga turizmo ir kraštotyros; gamtos, ekologijos; etnokultūros kryptims, kurias tiek Lietuvoje, tiek FZ Švietimo valdymo informacinėje sistemoje skelbiamais duomenimis, lanko mažiau kaip po 1 proc. moksleivių, dažniau didžiuosiuose miestuose). Išvystyta specializuota infrastruktūra ir turimi žmogiškieji ištekliai, kurie santykinai nedideliais kaštais gali būti panaudojami ir neformaliojo švietimo tikslams. Pvz., Šiaulių rajono savivaldybės etninės kultūros ir tradicinių amatų centras[17] pagal LR kultūros ministerijos patvirtintus Kultūros pasus vykdo 15 edukacinių programų 1–12 klasių mokiniams, kurios gali būti adaptuojamos ir (ar) išplečiamos iki visos apimties etnokultūros ar technologijų krypčių neformaliojo švietimo programų. Panaši praktika gali būti pritaikyta ir turizmo informacijos centrų (toliau – TIC), kurie be įprastinės turizmo informacijos teikimo veiklos, paprastai vykdo ar koordinuoja ir edukacijas, t.y. potencialiai gali tapti ir švietimo paslaugų teikėjais. Specializuotų švietimo paslaugų teikėjų, veikla nebūtų dubliuojama gretimose savivaldybėse, atsiradimas skatintų ryšių formavimąsi.

3. Ryšių atsiradimą ir (ar) stiprėjimą FZ vykdant Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatyme nustatytą savarankiškąją savivaldybių funkciją „keleivių vežimo vietiniais maršrutais organizavimas“ iš esmės lems tai, ar bus pasinaudota prielaidomis formuoti ryšius turizmo, verslo, švietimo srityse, ar ir kaip bus užtikrintas geografiškai subalansuotas, pramonės ir verslo centrų įkūrimas FZ teritorijoje, formuosis ar kis darbuotojų judėjimo srautai, ar prasidėjęs FZ savivaldybių bendradarbiavimas turizmo srityje formuos poreikį daugiau keliauti, ar augs turistų srautai, ar augs poreikis keliauti į specifines švietimo paslaugų teikimo vietas. Ryšiams formuotis ir (ar) stiprėti taip pat padės jau prasidėjusi savivaldybių veikla integruojant kelių savivaldybių viešąjį transportą, pvz., diegiama vieningo elektroninio bilieto sistema. Siekdamos geriau koordinuoti viešąjį transportą ir palengvinti keleivių apmokėjimą už keliones, Šiaulių miesto, Šiaulių r. ir Radviliškio r. savivaldybės 2024 m. pradėjo diegti vieningo elektroninio bilieto sistemą,

įgyvendindamos bendrą per 4 mln. Eur vertės projektą „Bendra, atvira elektroninio bilieto sistema Šiaulių regiono viešajame transporte“, įtrauktą į Lietuvos prioritetinių skaitmeninimo projektų sąrašą, finansuojamą Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemonės plano „Naujos kartos Lietuva“ ir Lietuvos Respublikos valstybės biudžeto lėšomis[18].

4. FZ vykdant Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatyme nustatytą savarankiškąją savivaldybių funkciją „komunalinių atliekų tvarkymo sistemų diegimas, antrinių žaliavų surinkimo ir perdirbimo organizavimas, sąvartynų įrengimas ir eksploatavimas“ ryšiai jau yra suformuoti. Šiaulių regiono savivaldybių Tarybų 2002 m. birželio 25 d. steigimo sutartimi įsteigta VšĮ Šiaulių regiono atliekų tvarkymo centras (toliau – ŠRATC), kurios dalininkai yra visos FZ savivaldybės. Ši įstaiga vykdo pagrindines regione atliekų surinkimo ir tvarkymo funkcijas pagal Šiaulių regiono atliekų prevencijos ir tvarkymo 2021–2027 m. planą[19] suderintą su visų FZ savivaldybių atliekų prevencijos ir tvarkymo 2021–2027 metų planais.

Ryšių prielaidos, bendros visoms aukščiau nurodytoms FZ savivaldybių funkcijoms

Šiaulių miesto savivaldybė ir aplink šį miestą esanti žiedinė Šiaulių rajono savivaldybė kartu turi du trečdalius FZ gyventojų skaičiaus (žr. 1 lentelę) ir veikiančių ūkio subjektų skaičiaus (žr. 3 lentelę). Urbanistiniai centrai FZ išsidėstę pagal artimą Walter Christaller centrinės vietos teorijoje aprašytą struktūrą[20],panašiais atstumais tarpusavyje ir su regiono centru. Christaller teorijoje vartotojai elgiasi racionaliai, apsilankydami artimiausioje vietoje, siūlančioje pageidaujamą veiklą, prekę ar paslaugą. Vystosi natūralios kitų 5 regiono savivaldybių gyventojų traukos ir veiklos partnerystės kryptys link Šiaulių miesto ir Šiaulių rajono, šiuos 5 gretimus centrus jungia abipusės lygiavertės ryšių kryptys tiek su centru, tiek ir tarpusavyje abipusių krypčių apskritimu. Šios kryptys labai svarbios praktiškai sprendžiant darbo vietų, paslaugų pasiekiamumo, o ypač – bendrų veiklų, partnerystės klausimus. Šios kryptys gali atitikti FZ ryšių modelį „**SAULĖ“**, kurio centre – Šiaulių miesto ir rajono savivaldybės, o iš šio centro ir link jo – abipusės lygiavertės ryšių kryptys kaip saulės spinduliai su penkiomis Akmenės, Joniškio, Kelmės, Pakruojo, Radviliškio rajonų savivaldybėmis ir 5 savivaldybių tarpusavio ryšių kryptys apskritimu. Be to, ir urbanistinė regiono struktūra bei geografinis FZ žemėlapis primena Saulę (žr. 1 ir 2 paveikslus).

FZ centre esančių savivaldybių partnerystė su aplink išsidėsčiusiomis regiono 5 savivaldybėmis atitinka regionų plėtros valdymo teorijas, pagal kurias rekomenduojama plėtoti centro-periferijos partnerystę abipusiai naudingomis veiklomis. Bene ryškiausias tokių teorijų pavyzdys – miestų planavimo teoretiko John Friedman pasiūlytas *regioninės plėtros branduolio ir periferijos modelis*[21]. Friedmano branduolio ir periferijos modelis parodo ekonomikos augimo ir miesto plėtros procesą laike ir erdvėje. Pagrindinė šio modelio idėja yra ta, kad socialinė, ekonominė ir politinė galia pasiskirsto nevienodai, o tai lemia miesto klestėjimą ir nepriteklių. Todėl tam tikrame mieste prasidėjus ekonomikos augimo procesui, miestas toliau auga sparčiau ir tampa vis didesniu, palyginti su aplinkinėmis žmonių gyvenvietėmis. Friedmano modelyje branduolys yra didelis ir greitai augantis miestas, periferija reiškia kaimus, mažesnius miestus ir miestelius aplink didelį miestą. Didžioji dalis kapitalo yra branduolyje, periferijoje gausu gamtos išteklių ir darbo jėgos. Darniam regiono ekonomikos augimui turi vykti mainai tarp branduolio ir periferijos. Branduolys išleidžia kapitalą išteklių ir darbo jėgos importui iš periferijos. Darbo jėga periferijoje gauna nuomą už išteklius ir atlyginimą už savo darbą.

Poindustrinis šio modelio etapas pabrėžia nelygios visuomenės evoliuciją į egalitarinę, kurioje visų žmonių ekonominė, socialinė ir politinė padėtis visuomenėje turi būti lygiavertė. Friedmanas teigia, kad didėjant gamybos sąnaudoms branduolyje, daugelis funkcijų perkeliamos į periferinius miestus. Dėl to sparčiai auga ir periferijos miestai. Ekonomikos augimas periferijoje lemia didelį regioninės nelygybės tarp skirtingų regiono miestų mažėjimą. Miestai tampa erdviškai integruoti ir priklausomi dėl funkcijų pasidalijimo procesų. Miestai specializuojasi skirtingose ekonominėse funkcijose, todėl kiekvienas miestas priklauso nuo kito miesto. Toks darbo pasidalijimas tarp miestų didina ekonominį ir logistinį efektyvumą. Branduolio ir periferijos

integracijoje didėja daugelio paslaugų, padedančių užtikrinti didžiausio miesto funkcijų vykdymą, paklausa. Regiono ekonomikos augimą skatina partnerystė ir specializacija paslaugų sektoriuje.

Ryšiai pagal tokį modelį gali plėtotis kiekvienoje iš regiono FZ aukščiau įvardintų sričių. Visos septynios FZ savivaldybės, kooperuodamos savo patirtį, žinias, finansinius, materialinius, techninius išteklius, įgyvendindamos FZ strategijoje numatytus veiksmus, gali bendrai veikti efektyviau, savalaikiai siekti FZ strategijoje numatyto tikslo, uždavinių įgyvendinimo ir numatytų rodiklių reikšmių pasiekimo.

Funkcinės zonos idėjos esmė – *sinerginis efektas*, kai kelių veikiančių kartu savivaldybių veiklos rezultatas yra didesnis už jų, veikiančių atskirai, veiklos rezultatą. Sinerginis efektas atitinka posakį „Kur du stos, ten daugiau padarys“ ir matematinę formulę 1+1>2.

1 pav. **Teritorijos, kurioje įgyvendinama FZ Strategija, žemėlapis**

2 pav. **FZ savivaldybių ryšių modelis „SAULĖ“**

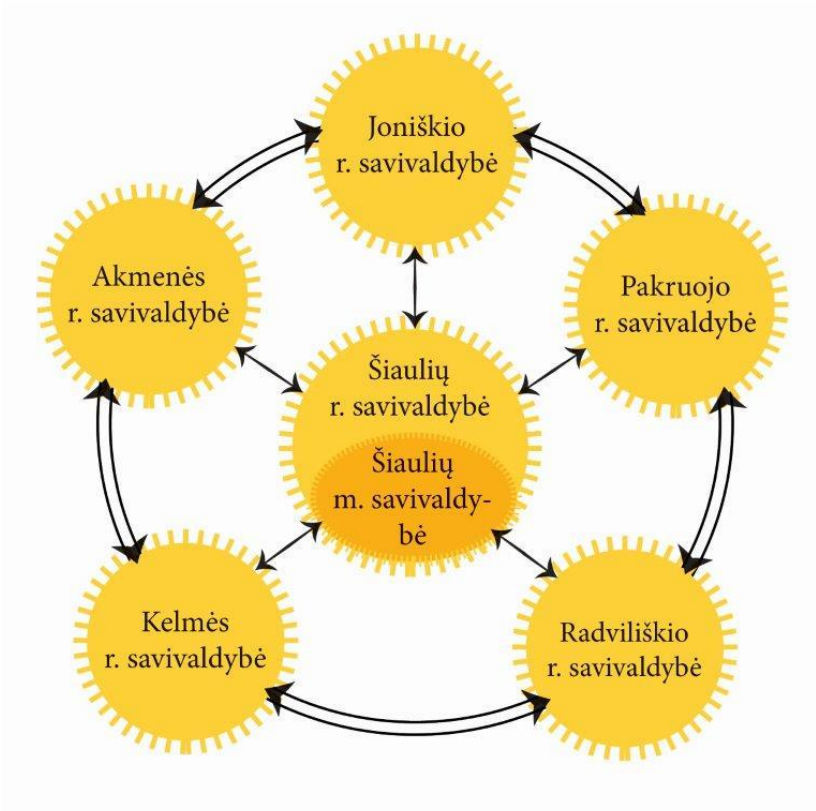

Šiaulių regionas yra Lietuvos šiaurėje, vakaruose ribojasi su Telšių regionu, pietvakariuose – su Tauragės regionu, pietuose – su Kauno regionu, rytuose – su Panevėžio regionu, šiaurėje – su Latvija. Šiaulių rajono savivaldybė yra žiedinė – aplink Šiaulių miestą. Aplink ją išsidėsčiusios Akmenės, Joniškio, Pakruojo, Radviliškio ir Kelmės rajonų savivaldybės.

II SKYRIUS
FUNKCINĖS ZONOS ANALIZĖ

Funkcinės zonos bendra problema

2024–2029 m. Šiaulių regiono funkcinės zonos strategija siekiama spręsti šio regiono FZ savivaldybėms būdingą bendrąją problemą: **nepakankamai realizuojamas Šiaulių regiono potencialas pramonės bei smulkaus ir vidutinio verslo (toliau – SVV), turizmo srityse, mažėjantys žmogiškieji ištekliai, neužtikrinamas ekonominis ir aplinkosauginis tvarumas.**

1. ***Demografinės ir socialinės situacijos įtaka regiono potencialo realizavimui*** (žr. 2 lentelę)

1.1. Neigiama demografinės, socialinės situacijos įtaka FZ ekonominiam ir socialiniam augimui. Neigiamos demografinės, socialinės tendencijos turi esminę įtaką FZ ekonominiam ir socialiniam augimui. Nuo 2014 m. pradžios per dešimtmetį gyventojų skaičius Šiaulių regione sumažėjo 7 %[22]. Nors 2023 m. daugiausia dėl atvykusių iš užsienio gyventojų neto bendroji migracija regione buvo teigiama, tačiau per ketverius metus nuo 2019 m. iki 2023 m. 18,5 % sumažėjęs gimstamumas regione rodo jau kelis dešimtmečius regione tebesitęsiantį žmogiškųjų išteklių potencialo mažėjimą. Rodiklio *Gimstamumas / 1000 gyv.* reikšmė nuo 2019 iki 2023 m. sumažėjo visose FZ savivaldybėse (žr. 2 lentelę).

Regiono demografinės senatvės koeficientas 156, didesnis nei Lietuvos (134), rodo santykinai mažą žmogiškųjų išteklių potencialą. 2023 m. pagal neto bendrąją migraciją ir demografinės senatvės koeficientą bloga situacija pasižymėjo Joniškio r., Kelmės r. ir Pakruojo r. savivaldybės (žr. 2 lentelę).

1.2. Urbanizacijos lygio netolygumai. Pagal urbanizacijos lygį (žr. 2 lentelę) FZ priskirtina mišraus tipo teritorijai. Nors Šiaulių regiono urbanizacijos lygis (65,8 %) artimas Lietuvos lygiui (68,8 %), tačiau 5 savivaldybių urbanizacijos lygis pasiskirsto nuo 51,8 % (Radviliškio r. sav.) iki 26,4 % (Šiaulių r. sav.). Gyventojų koncentracija tankiau gyvenamose teritorijose (Šiaulių mieste ir artimuose priemiesčiuose) auga, tą rodo būsto statybos FZ teritorijoje: pagal 2023 m. baigtus statyti būstus, kuriuose tikėtina įsikuria daugiausia darbingo amžiaus asmenys, išsiskiria Šiaulių r. savivaldybė kartu su Šiaulių miesto savivaldybe: 87,9 % visų Šiaulių regiono būstų (žr. 2 lentelę). Pagal baigtų statyti būstų skaičių 2023 m. Šiaulių rajono savivaldybė pralenkė Šiaulių miesto savivaldybę (344 ir 231 būstai). Šiaulių mieste dirbantys asmenys stato individualius namus priemiesčiuose arba netolimose nuo miesto Šiaulių r. savivaldybės teritorijose, pasižyminčiose gražia gamta ir patogiu susisiekimu su miestu. Tačiau tolimesnėse nuo Šiaulių miesto ir susisiekimui nepalankiose Šiaulių r. savivaldybės dalyse gyventojų skaičius mažėja, todėl Šiaulių r. savivaldybė išsiskiria iš kitų FZ savivaldybių nehomogenišku gyventojų pasiskirstymu ir žemiausiu urbanizacijos lygiu (26,4 %) regione (žr. 2 lentelę).

1.3. Netolygiai FZ teritorijoje pasiskirstęs žmogiškųjų išteklių potencialas. Šiaulių miesto ir Šiaulių rajono savivaldybėse 2023 m. buvo 61,4 % visų regiono užimtų gyventojų (žr. 2 lentelę), tai rodo, kad regiono branduolyje yra koncentruota didžioji dalis žmogiškųjų išteklių. Neto bendrosios migracijos teigiamos 2023 m. rodiklių reikšmės Šiaulių miesto ir Šiaulių bei Radviliškio rajonų savivaldybėse prisidėjo prie žmogiškųjų išteklių potencialo padidėjimo šiose savivaldybėse. Tačiau FZ strategijoje įvardintą bendrąją problemą gilina kitų 5 FZ savivaldybių santykinai nedideli žmogiškųjų išteklių skaičiai bei neigiamos neto bendrosios migracijos rodiklio reikšmės. Tai reiškia, kad ateityje žmogiškųjų išteklių sumažėjimas gali lemti ekonominio augimo sulėtėjimą ar stagnaciją, nebent dirbančiųjų skaičiaus absoliutinį mažėjimą kompensuos aukštesnės gyventojų kompetencijos ir (ar) pažangios technologijos.

1.4. Santykinai didelė socialinės pašalpos gavėjų dalis. Socialinės pašalpos gavėjų dalis nuo visų gyventojų FZ penkių rajonų savivaldybėse 2023 m.

buvo žymiai didesnė nei regiono funkcinės zonos (3,3 %) ir Lietuvos (2,4 %) vidurkiai (žr. 2 lentelę), Radviliškio r. savivaldybėje – net 5,46 %.

2 lentelė. **Šiaulių regiono FZ demografija ir socialinis potencialas**

	Neto bendroji migracija 2023 m.	Tankis, gyv. sk./ km^2 2024-01-01	Gimstamumas / 1000 gyv.		Demografinės senatvės koeficientas[23], 2023 m.	Urbanizacijos lygis, miesto gyv. sk. / bendras gyv. sk., %, 2023-07-01	Baigti statyti būstai, 2023 m.	Užimti gyventojai, tūkst., 2023 m.	Socialinė pašalpa[24], gavėjai / gyv. sk., %, 2023
			2019	2023					
Akmenės r. sav.	6	22,7	7,99	6,22	182	65	13	7,6	4,86
Joniškio r. sav.	-72	17,6	6,81	6,46	193	47,3	17	6,8	4,84
Kelmės r. sav.	-251	14,3	6,62	5,26	198	39,4	23	11,6	4,97
Pakruojo r. sav.	-42	13,6	7,31	6,21	186	31,8	9	8,4	4,56
Radviliškio r. sav.	205	21	8,16	6,71	166	51,8	17	14,5	5,46
Šiaulių r. sav.	134	22,4	7,94	6,73	139	26,4	344	20,1	3,16
Šiaulių miesto sav.	4 860	1 362,1	8,93	6,74	138	100	231	57,6	1,59
Šiaulių regiono FZ	4 840	31,3	8,08	6,51	156	65,8	654	126,6	3,3
Lietuvos Respublika	44 934	44,2	8,89	7,15	134	68,8	15 432	1441,1	2,4

2. ***Neefektyviai realizuojamas regiono FZ ekonominis, verslo ir turizmo potencialas*** (žr. 3, 4 ir 5 lenteles)

2.1. Santykinai nedidelė įmonių pridėtinė vertė ir santykinai nedidelė įmonių apyvarta. Per metus sukuriama mažų ir vidutinių (toliau – MV) *Įmonių pridėtinė vertė gamybos sąnaudomis 1000 gyventojų* (tūkst. Eur) tik Šiaulių miesto savivaldybėje 2022 m. beveik atitiko Lietuvos vidurkį, o Akmenės ir Radviliškio rajonų savivaldybės nesiekė šalies, bet lenkė Šiaulių regiono vidurkį (žr. 4 lentelę). FZ bendrai daugiau nei dvigubai atsiliko nuo šalies vidurkio. Pagal rodiklį *Įmonių apyvarta 1000 gyventojų* (tūkst. Eur) situacija panaši: Šiaulių miestas nedaug lenkė Lietuvos vidurkį, o Šiaulių regiono vidurkis dėl likusių 6 savivaldybių mažų šio rodiklio reikšmių sudarė vos kiek daugiau nei pusę Lietuvos vidurkio. Tad dauguma Šiaulių regiono verslo įmonių gamyboje kūrė neaukštą pridėtinę vertę, o pagal pagamintos produkcijos apyvartą (pardavimo pajamas) bendrai regiono įmonės kone dvigubai atsiliko nuo bendros Lietuvos įmonių apyvartos.

2.2. Santykinai nedidelės regiono FZ materialinės investicijos. 2022 m. materialinės investicijos Šiaulių regione sudarė 4,9 % Lietuvos materialinių investicijų, 68,6 % šių investicijų regione teko Šiaulių miesto ir rajono savivaldybėms. Materialinės investicijos, tenkančios vienam gyventojui, Šiaulių regione 2022 m. sudarė 2 322 Eur (Lietuvoje – 4 393 Eur), o regiono viduje skyrėsi 3 kartus – nuo 1 070 Eur Kelmės r. savivaldybėje iki 3 044 Eur Šiaulių miesto savivaldybėje . Pagal materialines investicijas Šiaulių regionas ne taip stipriai kaip pagal tiesiogines užsienio investicijas, bet irgi žymiai atsilieka nuo Lietuvos vidurkio.

2.3. Nedarbo lygio netolygumai regione. 2023 m. FZ nedarbo lygis buvo šiek tiek mažesnis nei Lietuvoje ir žymiai mažesnis – Šiaulių mieste (žr. 3 lentelę). Tačiau neefektyviai realizuojamą regiono žmogiškųjų išteklių potencialą rodo tai, kad dalies FZ savivaldybių nedarbo lygis 2023 m. ženkliai varijavo net ir tarp geografiškai artimų savivaldybių. FZ nedarbo lygis buvo 8,3 % didžiausias – Kelmės r. sav. – 10,5 %, mažiausi – Joniškio r. sav. – 7,4 % ir Šiaulių m. sav. – 6,9 %.

2.4. Santykinai mažas neto darbo užmokestis. 2023 m. III ketvirtyje neto mėnesinis darbo užmokestis Šiaulių regione sudarė 87,2 % Lietuvos vidurkio, buvo mažesnis 160,2 euro (žr. 3 lentelę). Šiek tiek didesni neto mėnesiniai darbo užmokesčiai nei regiono vidurkis buvo Šiaulių miesto ir Akmenės bei Pakruojo rajonų savivaldybėse, tikėtina dėl aukštų atlyginimų didelėse įmonėse. Santykinai maži darbo užmokesčiai regiono FZ yra vienas pagrindinių kliuvinių išlaikyti jaunimą ir pritraukti į regioną kvalifikuotus specialistus.

2.5. Prastesnės nei vidutinės materialinės gyvenimo sąlygos. Pagal Gyvenimo kokybės indekso (toliau – GKI) subindeksu *Materialinės gyvenimo sąlygos* Vilniaus m. sav. įvertinta net 0,38 balo, Kauno – 0,34, Klaipėdos m. sav – 0,31 balo. LT vidurkis – 0,27. Šiaulių regiono vidurkis 0,26 yra 0,01 dalimi mažesnis nei Lietuvos materialinių gyvenimo sąlygų įvertinimas (žr. 4 lentelę). Todėl galima apibendrinti, kad FZ gyventojų materialinės gyvenimo sąlygos yra prastesnės, o tai yra SVV plėtrą stabdantis veiksnys (perkamoji galia ir atitinkamai paslaugų ir prekių paklausa yra žemesnė).

3 lentelė. **Šiaulių regiono FZ ekonominis potencialas**

	Veikiančių ūkio subjektų skaičius, 2024-01-01	Tiesioginės užsienio investicijos, mln. Eur , 2022 m.	Tiesioginės užsienio investicijos 1 gyv., Eur, 2022 m.	Materialinės investicijos, tūkst. Eur, 2022 m.	Registruoti bedarbiai, sk., 2023 m.	Nedarbo lygis, %, 2023 m.	Neto darbo užmokestis, Eur, 2023 m. III ketv.
Akmenės r. sav.	461	102	5 285	40 451	1 172	10,1	1 095,4
Joniškio r. sav.	543	6,5	319	36 148	954	7,4	1 054
Kelmės r. sav.	685	7,7	311	26 897	1 627	10,5	1 007,8
Pakruojo r. sav.	465	52,6	2 902	39 067	981	8,5	1 100,3
Radviliškio r. s.	832	17,4	505	49 107	2 064	9,6	1 016,5
Šiaulių r. sav.	1 375	31,2	766	101 835	2 182	8,5	1 016,5
Šiaulių m. sav.	4 662	339,7	3 202	316 352	4 492	6,9	1 109,7
Šiaulių regiono FZ	9 023	557,19	2 110	609 857	13 472	8,3	1 091,3
Lietuvos Resp.	142 954	29 900	10 454	12 438 841	152 800	8,6	1 251,5

4 lentelė. **Šiaulių regiono FZ verslo potencialas**

	Gyvenimo kokybės indeksas, 0–1 skalėje, 2022 m. *	Įmonių pridėtinė vertė 1000 gyventojų[25], tūkst. Eur, 2022 m. *	Įmonių apyvarta 1000 gyventojų[26], tūkst. Eur, 2022 m. *	Kelių su patobulinta danga dalis[27], %, 2022 m. *	Keleivių apyvarta 1 gyv.[28], 2022 m. *	Verslumas, verslo konkurencingu-mas[29], 2022 m. *	Materialinės gyvenimo sąlygos, 2022 m. *
Akmenės r. sav.	0,52	6 215,27	23 073,88	35	386,05	0,06	0,25
Joniškio r. sav.	0,5	3 022,59	15 293,69	30	124,16	0,03	0,24

Kelmės r. sav.	0,48	3 338,59	12 163,59	19	116,21	0,02	0,24
Pakruojo r. sav.	0,56	4 249,34	18 967,44	38	68,43	0,04	0,29
Radviliškio r. s.	0,5	6 045,55	25 271,74	30	63,76	0,04	0,24
Šiaulių r. sav.	0,52	4 985,32	20 820,09	29	233,69	0,05	0,26
Šiaulių miesto s.	0,67	12 827,83	47 580,26	70	717,37	0,1	0,27
Šiaulių regiono FZ	0,53	5 812,07	23 310,1	30	244,24	0,05	0,26
Lietuvos Resp.	0,58	12 948,68	44 325,86	34	895,3	0,07	0,27

* *Šaltinis:* Rodikliai savivaldybėse (2024). https://lietuvosfinansai.lt/gki/rodikliai-savivaldybese/

2.6. Regiono savivaldybėse apsilanko santykinai nedaug turistų. Pagal VšĮ „Keliauk Lietuvoje“ 2022 m. atliktą Lietuvos gamtos ir kultūros objektų infrastruktūros vertinimą[30] 60 savivaldybių buvo suskirstytos į 4 grupes pagal per metus apsilankiusių turistų skaičių. Nei viena Šiaulių regiono savivaldybė nepateko į pirmą savivaldybių, kuriose per metus apsilankė daugiau nei 50 tūkst. turistų, grupę. Į antrą grupę savivaldybių, kuriose per metus apsilankė 15–50 tūkst. turistų, pateko Šiaulių m. savivaldybė. Į trečią grupę savivaldybių, kuriose per metus apsilankė 5–15 tūkst. turistų, pateko Pakruojo, Radviliškio ir Šiaulių rajonų savivaldybės. Į ketvirtą grupę savivaldybių, kuriose per metus apsilankė mažiau nei 5 tūkst. turistų, pateko FZ Akmenės, Kelmės ir Joniškio rajonų savivaldybės.

3. ***Nepakankamai efektyvi regiono viešojo keleivinio transporto sistema***

3.1. Viešojo keleivinio transporto nepopuliarumas. Keleivių apyvarta viešuoju kelių transportu 1 gyventojui Šiaulių regione 2022 m. siekė vos 244,24 keleivio kilometro, kai Lietuvos vidurkis buvo 895,3 (žr. 4 lentelę). Tai rodo, kad autobusų maršrutais regiono gyventojai keliauja retai ir (ar) tik nedidelius atstumus.

3.2. Regiono viešojo keleivinio transporto sistemos efektyvumas analizuotas 2022–2030 m. Šiaulių regiono plėtros plane[31], ten pateikta bendros regiono problemos giluminė priežastis: *neefektyvi ir nepatraukli viešojo susisiekimo sistema*. Regiono savivaldybėse neefektyvūs ir reikalaujantys atnaujinimo viešojo transporto priemonių parkai, neracionalus jų administravimas. Regiono viešojo keleivinio transporto sistemos efektyvumo detali analizė atlikta 2022–2030 m. Šiaulių regiono plėtros plano Pažangos priemonės Nr. LT026-02-01-03 „Darnaus judumo skatinimas“ pagrindimo apraše[32]. Šiaulių regiono viešojo keleivinio transporto sistemos nepakankamas efektyvumas, ypač arčiausiai regiono centro esančioje teritorijoje (Šiaulių rajono ir Radviliškio rajono savivaldybėse) turi neigiamą poveikį Šiaulių didmiesčiui, nes čia koncentruojasi dauguma viešąsias paslaugas teikiančių įstaigų, didesnė ekonominės bei socialinės veiklos koncentracija, ir atitinkamai susidaro didesni nei kituose regiono miestuose kelionių automobiliais srautai.

4. ***Nepakankamai efektyvi atliekų tvarkymo sistema***

4.1. FZ atliekų tvarkymo sistemos nepakankamas efektyvumas nurodytas 2022–2030 m. Šiaulių regiono plėtros plane[33], nustatyta regiono problemos giluminė priežastis *2.2. Nepakankamai išplėtota atliekų rūšiavimo bei tvarkymo sistema, per menkas aplinkosauginis visuomenės švietimas*. Sąvartynuose šalinamų komunalinių atliekų dalis 2020 m. Šiaulių regione buvo 21 proc., nors kitų regionų (Klaipėdos, Telšių) atitinkamo rodiklio reikšmės rodo, kad ši dalis gali būti mažesnė kaip 5 proc. Regione 2020 m. 55 proc. pakuotės ir antrinių žaliavų atliekų pateko į komunalines atliekas. Perdirbtų pakuotės ir antrinių žaliavų atliekų dalis, lyginant su susidarymu, 2020 m. regione buvo tik 28 proc.

4.2. FZ atliekų tvarkymo sistemos nepakankamo efektyvumo detali analizė atlikta 2022–2030 m. Šiaulių regiono plėtros plano Pažangos priemonės Nr. LT026-02-02-07 „Atliekų tvarkymo paslaugų gerinimas“ pagrindimo apraše[34], čia išnagrinėta ir specifinė FZ problema: *Nepakankama didelių gabaritų atliekų susidarymo ir tvarkymo infrastruktūra*.

Įgyvendinti FZ strategijos veiksmai ne tik pagerins bendroje problemoje įvardintą regiono situaciją, bet ir padės įgyvendinti 2022–2030 m. Šiaulių regiono plėtros planą bei FZ savivaldybių strateginius plėtros planus.

Poreikiai, potencialas, bendros problemų priežastys

FZ savivaldybių poreikiai:

1. Didinti investicinį patrauklumą pramonei Šiaulių regione, gerinti SVV veiklos sąlygas

1.1. Šiaulių regiono FZ teritorijoje veikia trys didelės apdirbamosios gamybos įmonių investicijoms pritaikytos teritorijos: Šiaulių LEZ ir Šiaulių pramoninis parkas bei Akmenės LEZ. Kuriamas Šeduvos pramonės parkas Radviliškio rajono savivaldybėje: čia suformuoti 3 sklypai, kurių bendras plotas – 44,5 ha, du sklypai yra išnuomoti[35]. Minėtose teritorijose sklypai paruošti investicijoms – parengti planavimo dokumentai, investavimą atitinka sklypų naudojimo būdas, įrengti privažiavimo keliai, įrengta inžinerinė infrastruktūra. Poreikis investicijoms pritaikytiems sklypams FZ didėja, nes tokie sklypai yra santykinai sparčiai išnuomojami investuotojams. Regiono FZ esančių savivaldybių duomenimis FZ teritorijoje 2024 m. pradžioje buvo 42 suformuoti savivaldybių valdomi sklypai, skirti investicijoms, kurių bendras plotas – apie 156,2 ha; iš jų 42 proc. (16 sklypų, apie 65,4 ha) buvo paruošta investicijoms – parengti planavimo dokumentai, sklypų naudojimo būdas leido juose vykdyti pramonės, sandėliavimo ar komercinę veiklą, buvo įrengti privažiavimo keliai, inžinerinė, kita infrastruktūra. Iš tokių investicijoms pritaikytų sklypų 34,6 ha (53 %) buvo išnuomoti. Išliekant panašiam paruoštų sklypų įveiklinimo tempui, FZ strategijos įgyvendinimo laikotarpiu bus susidurta su laisvų investicijoms skirtų sklypų trūkumu.

1.2. Šiaulių regione pagal darbuotojų skaičių dominuoja smulkusis verslas: 2024 m. pradžioje iš 7 114 regiono įmonių 4 959 įmonėse dirbo 0-4 darbuotojai (69,7 %), 985 įmonėse – 4-9 darbuotojai (13,8 %), 946 įmonėse – 10-49 darbuotojai[36]. Tačiau FZ žemesnis nei Lietuvos vidurkis verslumo lygis (žr. 4 lentelę). 1 000 gyv. tenkantis MVĮ skaičius atsilieka nuo šalies vidurkio: 2024 m. pradžioje šis rodiklis regione siekė 26, Lietuvoje – 35. Galimybės pasinaudoti viešosiomis paslaugomis SVV FZ yra mažesnės, negu aukštesnio verslumo lygio teritorijose (Vilniaus, Kauno, Klaipėdos regionuose), nes savivaldybių teikiamos paslaugos SVV apsiriboja informavimo, konsultavimo, mokymo, kvalifikacijos kėlimo ar perkvalifikavimo, metodinėmis paslaugomis. Išskyrus Šiaulių mieste veikiantį „Spiečių“, patalpų, techninės ir biuro įrangos nuoma bei praktinė pagalba nuomojantiems patalpas smulkiojo ir vidutinio verslo subjektams neteikiama. FZ savivaldybėse (įskaitant ir Šiaulių m. savivaldybę) galimybės pradėti ar plėtoti SVV yra objektyviai prastesnės, palyginus pvz. galimybėmis pradėti veiklą Klaipėdos verslo parke[37] ar naudotis specifinėms verslo nišoms pritaikytomis bendradarbystės erdvėmis, tokiomis kaip Vilnius Tech „Linkmenų fabrikas“[38] Nesuvienytos ir savivaldybių pajėgos šia linkme – jei ir bendradarbiaujama, tai pavienėmis lokaliomis iniciatyvomis ar per projektus, be nuoseklios sistemos ir ilgalaikių įsipareigojimų.

Šis poreikis labiausiai pasireiškia Akmenės r., Joniškio r., Kelmės r., Pakruojo r., Radviliškio r. ir Šiaulių r. sav., Šiaulių m. sav. situacija tuo tarpu kiek geresnė dėl didesnės ekonominės koncentracijos (žr. 3 ir 4 lenteles), kuri leidžia vystytis verslo verslui teikiamoms paslaugoms.

2. Geriau pritaikyti lankymui gamtos ir kultūros objektus, gerinti turizmo informacijos sklaidą

2.1. Pagal VšĮ „Keliauk Lietuvoje“ 2022 m. atliktą Lietuvos turistinių objektų infrastruktūros vertinimą[39] turizmo objektų vertinimas keturiose savivaldybėse atsilieka nuo bendro šalies vidurkio (žr. 5 lentelę). Neaukšti regiono daugelio turizmo objektų įvertinimai[40] yra dėl objektų infrastruktūros trūkumų. Iš visų FZ savivaldybių tik Šiaulių m. savivaldybės ir Šiaulių r. savivaldybės objektų įvertinimas viršijo Lietuvos vidurkį (atitinkamai 9 % ir 1 %). Likusių regiono 5 savivaldybių objektų vertinimo vidurkiai nesiekia Lietuvos vidurkio, t. y. jie pritaikyti lankymui prasčiau nei vidutiniškai. Blogiausiai įvertintos elektromobilių įkrovos stotelės (jų 2022 m. regiono objektų prieigose beveik nebuvo), WC (irgi daugelyje objektų nebuvo), darbo laikas (užrakinti objektai savaitgaliais), atsiskaitymo galimybės. Geriau įvertinta FZ savivaldybių turistinių objektų būklė, tvarka, draugiška šeimoms su vaikais aplinka, objektuose dirbančių darbuotojų veikla. Geriau, lyginant su kaimo vietovėmis, vertinami miestuose esantys turistiniai objektai. Bendri žemi FZ savivaldybių viešosios turizmo infrastruktūros vertinimai rodo, kad FZ yra didelis poreikis gerinti turistinių objektų prieinamumą, geriau pritaikyti infrastruktūrą gamtos ir kultūros objektų lankymui.

5 lentelė. **Šiaulių regiono FZ turizmo potencialas**

	Savivaldybių grupė	Vertintų objektų sk.	Objektų vertinimo vidurkis[41]	Objektų informacijos sklaida (vertinta nuo 0 iki 1 balo)				Apgyvendinimo įstaigų sk. 2023 m.[42]	Apgyvendinimo vietų sk. 2023[43]	Viešbučių / motelių užimtumas[44], %
				Skaitmeninis lygis	Google pasiekiamumas	Interneto svetainės	Socialiniai tinklai			
Šiaulių m. sav.	Antra	44	2,95	0,35	0,73	0,25	0,4	83	1 405	60,8 / 15,4
Pakruojo r. sav.	Trečia	33	2,34	0,23	0,56	0,11	0,21	6	157	42 / -
Radviliškio r. sav.	Trečia	33	2,68	0,26	0,73	0,16	0,13	22	348	54,6 / 15,4
Šiaulių r. sav.	Trečia	30	2,73	0,27	0,73	0,07	0,27	23	590	26,5 / 39,4
Akmenės r. sav.	Ketvirta	26	2,54	0,32	0,67	0,32	0,29	10	483	24 / -
Kelmės r. sav.	Ketvirta	26	2,52	0,39	0,85	0,3	0,42	22	471	42,2 / 5,6
Joniškio r. sav.	Ketvirta	26	2,55	0,29	0,67	0,18	0,29	11	216	27,9 / -
Šiaulių reg. FZ		218	2,62	0,3	0,71	0,2	0,29	230	4 764	50,9 / 23,7
Lietuvos Resp.		2 002	2,71	0,33				4 793	121 556	44,3 / 30

2.2. Objektų informacijos sklaidos skaitmeninis lygis[45] visoje Lietuvoje dažniausiai įvertintas mažais balais, o FZ įvertinimai pastebimai mažesni už Lietuvos vidurkį. Nors Šiaulių regione gerai įvertintas informacijos pasiekiamumas Google paieškos sistemoje, tačiau pati turizmo informacijos kokybė objektų interneto svetainėse ir socialiniuose tinkluose įvertinta nepatenkinamai (žr. 5 lentelę). Populiarėjant socialiniams tinklams, būtina daugiau dėmesio skirti turizmo informacijos pateikimui socialiniuose tinkluose. Nors Google paieškos sistemoje daugelis regiono turizmo objektų pagal jų pavadinimą randami lengvai, tačiau šių objektų aprašymai interneto svetainėse dažnai yra nepakankamai informatyvūs, trūksta vaizdinės informacijos ir nurodymų, kaip šiuos objektus galima rasti.

2.3. Nors FZ savivaldybėse veikiantys turizmo informacijos centrai turi bendradarbiavimo patirties vystant bendrus maršrutus[46] [47], tačiau nepakankamai sistemingai, apimant visas FZ savivaldybes, vystomi platų paslaugų spektrą siūlantys maršrutai, skatinantys ilgiau pabūti FZ, aplankyti kelis objektus skirtingose savivaldybėse, apsistoti apgyvendinimo įmonėse, nekuriama FZ išskirtinumą pabrėžianti vieninga regiono turizmo reprezentacinė sistema.

2.4. Visoms Šiaulių regiono savivaldybėms reikia gerinti skaitmeninės turizmo informacijos sklaidos kokybę (žr. 5 lentelę). Ypač atokiau nuo miestų esantiems gamtos ir kultūros objektams reikia išsamesnio fizinio ženklinimo lengvesniam jų suradimui, ypatingai tais atvejais, kai sudėtinga naudotis elektroninėmis navigacijos priemonėmis.

2.5. Atvykę į gamtos ir kultūros objektus lankytojai dažnai nėra apskaitomi (žr. 6 lentelę). Todėl infrastruktūros įrengimas ir priežiūra vykdoma neturint patikimos informacijos apie lankytojus ir jų poreikius, sudėtinga užtikrinti optimalius naudos ir sąnaudų santykio aspektu procesus. Tai turi įtakos lankytojų pasitenkinimui ir sprendimui praleisti daugiau laiko, aplankyti daugiau objektų ar sugrįžti į lankytas teritorijas.

6 lentelė. **Šiaulių regiono FZ turizmo objektų 2022 m. lankytojų skaičiai***

	Iš viso lankytojų skaičius savivaldybėje	TIC / TVIC informacija	Regioninių, nacionalinių parkų direkcijų informacija	Muziejų informacija	Kitų turizmo įstaigų informacija
Akmenės r. sav.	11 750	Nėra duomenų	5 178	6 572	Nėra duomenų
Joniškio r. sav.	34 964	7 837	14 153	12 974	Nėra duomenų
Kelmės r. sav.	23 737	1 719	1 424	9 240	11 354**
Pakruojo r. sav.	10 000	10 000	Nėra duomenų	Nėra duomenų	Nėra duomenų
Radviliškio r. sav.	132 744	673	Nėra duomenų	65 000	67 071
Šiaulių r. sav.	207 400	65 846	9 542	Nėra duomenų	132 012
Šiaulių m. sav.	145 305	38 348	Nėra duomenų	106 957***	Nėra duomenų
Šiaulių regiono FZ	565 900	124 423	30 297	200 743	210 437

* Šiaulių regiono Turizmo (ir verslo) informacijos centrų (TIC / TVIC), Regioninių, nacionalinių parkų direkcijų, Muziejų, Kitų turizmo įstaigų pateikti 2022 m. duomenys
** Tytuvėnų piligrimų centro, Kražių M.K. Sarbievijaus kultūros centro informacija; *** Šiaulių „Aušros“ muziejaus informacija

2.6. Turizmo informacija apie regiono lankytinus objektus teikiama FZ savivaldybių TIC arba TVIC, Žemaitijos saugomų teritorijų direkcijos regioninių parkų lankytojų centruose[48], turizmo paslaugų funkcijas vykdančiose įstaigose, esančiose lankytinuose objektuose arba prie jų (pvz., Tytuvėnų piligrimų centras[49]). Iš dalies bendra FZ kelių savivaldybių turizmo informacija pateikiama interneto svetainėse (pvz., Šiaulių TIC[50]), lauko stenduose, informaciniuose terminaluose, taktiliniuose žemėlapiuose, informaciniuose ekranuose, kituose interaktyviuose sprendimuose. Tačiau nėra visai FZ bendrų turizmo informacijos vartų, kuriuose fiziškai apsilankę lankytojai galėtų gauti išsamią informaciją apie bendras visai FZ turizmo paslaugas ir visoje FZ teritorijoje esančius turizmo objektus.

Poreikis (informacijos prieinamumo ir bendro veiklos koordinavimo aspektu) pasireiškia visose FZ savivaldybėse, o viešosios turizmo infrastruktūros trūkumai labiau būdingi Akmenės r., Joniškio r., Kelmės r., Pakruojo r., Radviliškio r. ir Šiaulių r. sav., Šiaulių m. sav. situacija geresnė.

3. Efektyvinti viešojo transporto, atliekų tvarkymo ir neformaliojo švietimo sistemas

3.1. Viešojo transporto srityje

3.1.1. Regiono FZ savivaldybėse dar veikia nepatogi kelionių viešuoju keleiviniu transportu apmokėjimo sistema, kai keleiviams persėdant į kitos rūšies arba kitos savivaldybės transportą tenka atskirai apmokėti kelionę. Nėra sukurtos FZ sistemos bendram viešosios paslaugos administravimui, kurioje

būtų pakankamai suderinti kelių savivaldybių transporto maršrutai ir tvarkaraščiai.

3.1.2. Įtaką gyventojų kelionių pasirinkimui lemia ir viešojo keleivinio transporto sistemos valdymas: reisų dažnis, įvertinti poreikiai, galimybė pakeliui persėsti į kitą transportą, infrastruktūra (patogumas, švara), IT sprendimai (vienas bilietas, informacija), efektyvumas (naudos ir kainos santykis). Viešojo keleivinio transporto sistemos valdymo klausimai yra iš dalies sprendžiami savivaldybių sprendimais, tačiau įprastai tvarkomasi tik savivaldybės viduje.

2020 m. vykdant projektą „Pasirengimas regioninio lygmens viešojo transporto paslaugų organizavimo sistemos sukūrimui“[51] atlikta gyventojų apklausa rodo, kad nesinaudojančius viešuoju transportu gyventojus tiek Lietuvoje, tiek FZ paskatintų juo naudotis trys pagrindiniai veiksniai: mažesnė kaina; dažnesni reisai; patogumas ir švara. O 80 proc. esminių trūkumų (vertinant pagal Pareto taisyklę) pasireiškia 8-iose srityse, t. y. reikšmingą įtaką be išvardintų, dar gali turėti geresnis tvarkaraščio suderinimas su respondento asmeniais poreikiais, didesnis greitis, arčiau namų (darbo) esanti stotelė ar stotis, vienas bilietas, patogesnis informacijos pateikimas (žr. 7 lentelę).

Pastebima, kad iki FZ strategijos patvirtinimo FZ savivaldybės yra pradėjusios veiksmus įgyvendinant respondentų nurodytus patobulinimus, iš kurių paminėtini sprendimai – mažinti kelionės kainą (Akmenės r. sav., Joniškio r. sav., Kelmės r. sav., Radviliškio r. sav. vietinio susisiekimo maršrutais keleiviai vežami nemokamai arba už simbolinę kainą) ir Šiaulių m., Šiaulių r. bei Radviliškio r. savivaldybių diegiama vieningo elektroninio bilieto sistema projektu „Bendra, atvira elektroninio bilieto sistema Šiaulių regiono viešajame transporte“, ja kuriamas technologinis įrankis kartu su bendra viešosios paslaugos administravimo sistema, kuris leidžia kompleksiškai pagerinti didesnę dalį respondentų nurodytų sričių, įskaitant geresnį tvarkaraščio suderinimą su asmeniais poreikiais, didesnį greitį (dėl geresnio planavimo), vieną bilietą ir patogesnį informacijos pateikimą. Visgi, net ir įdiegus visus reikalingus patobulinimus, susijusius su technologijomis ir valdymu, atitinkamus pokyčius pradėjusiose Šiaulių m., Šiaulių r. bei Radviliškio r. savivaldybėse, išliks svarbių respondentų nurodomų infrastruktūros trūkumų (patogumas, arčiau namų (darbo) esanti stotelė ar stotis), kuriuos galima pašalinti tik modernizuojant autobusų stočių ir stotelių tinklą.

7 lentelė. **Nesinaudojančių viešuoju transportu respondentų nurodyti patobulinimai, galintys paskatinti naudotis viešuoju transportu**

Lietuva			Šiaulių regionas (FZ)	
Mažesnė kaina	56%		Mažesnė kaina	56%
Dažnesni reisai	51%		Dažnesni reisai	50%
Patogumas, švara	46%		Patogumas, švara	35%
Tvarkaraščio suderinimas su asmeniais poreikiais	44%		Tvarkaraščio suderinimas su asmeniais poreikiais	30%
Arčiau namų (darbo) esanti stotelė ar stotis	33%		Didesnis greitis	22%
Didesnis greitis	33%		Arčiau namų (darbo) esanti stotelė ar stotis	21%
Galimybė persėsti	26%		Vienas bilietas	18%
Vienas bilietas	26%		Patogesnis informacijos pateikimas	16%
Patogesnis informacijos pateikimas	24%		Galimybė persėsti	13%
Ekologiškos transporto priemonės	20%		Ekologiškos transporto priemonės	12%
Niekas iš išvardintų	19%		Kiti patobulinimai (kava, internetas, gabenti dviratį ar gyvūną)	10%

Kiti patobulinimai (kava, internetas, gabenti dviratį ar gyvūną)	18%		Mandagesnis aptarnavimas	9%
Mandagesnis aptarnavimas	18%		Mažiau gedimų ir vėlavimų	9%
Mažiau gedimų ir vėlavimų	16%		Niekas iš išvardintų	8%
Universalus dizainas	9%		Universalus dizainas	5%

3.1.3. Galimybės viešuoju transportu patogiai pasiekti didesnę darbo vietų arba reikiamų paslaugų koncentraciją turinčias vietoves (pvz. didmiesčius, kurortus) yra svarbus gyvenimo kokybės veiksnys. Kelionių patogumo ir galimybės keliauti aspektai yra tiesiogiai susiję su infrastruktūra. Neatitinkanti universalaus dizaino principų infrastruktūra apskritai užkerta galimybę naudotis viešuoju transportu asmenims su negalia[52], o platesnėms gyventojų grupėms (pvz. tėvams su mažais vaikais) trukdo naudotis paslauga. Dėl nerealizuoto universalaus dizaino principo (įskaitant tokius transporto mazgus kaip Kuršėnų ir Radviliškio autobusų stotys, statytos sovietmečiu ir nuo tada iš esmės nemodernizuotos), viešojo transporto prieinamumas yra mažesnis. Viešojo transporto prieinamumas yra svarbus veiksnys investiciniam regiono potencialui, jis sudaro galimybes pritraukti reikiamų specialistų iš tolimesnių nuo darbo vietos FZ teritorijų (iki 1 val. trukmės kelionės atstumu), integruoti socialiai pažeidžiamas grupes. Tuo tarpu 2022 m. viešojo transporto keleivių apyvarta rodo kad FZ šio veiksnio neišnaudoja - Šiaulių regionas daugiau nei tris kartus atsiliko nuo šalies vidurkio (žr. 4 lentelę).

Poreikis labiausiai pasireiškia regiono centre (Šiaulių m. sav.) ir greta išsidėsčiusiose Šiaulių rajono, Radviliškio rajono savivaldybėse, kur gyventojų koncentracija, ekonominės bei socialinės veiklos koncentracija ir dėl to besiformuojanti teritorijų sąveika (aukščiau analizuoti ryšiai) yra stipriausia.

3.2. Atliekų tvarkymo srityje

3.2.1. Poreikiai, susiję su atliekų tvarkymo sistemos trūkumais, analizuojami 2022–2030 m. Šiaulių regiono plėtros plano Regiono plėtros problemų giluminių priežasčių analizės dalyje[53] ir šio plano Pažangos priemonės Nr. LT026-02-02-07 „Atliekų tvarkymo paslaugų gerinimas“ pagrindimo apraše[54]. Atlikus šią analizę nustatyta, kad:

3.2.2. Siekiant užtikrinti didesnį pavojingųjų, statybinių, didelių gabaritų atliekų, elektros ir elektroninės įrangos atliekų, baterijų ir akumuliatorių atliekų, naudotų padangų ir kitų atliekų surinkimo bei rūšiavimo patogumą visiems komunalinių atliekų turėtojams, vykdant Valstybiniame atliekų tvarkymo 2021–2027 metų plane numatytą užduotį iki 2027 m. išplėsti DGASA tinklą, kad kaimo vietovėse DGASA būtų įrengta ne didesniu kaip 15 km atstumu nuo gyvenamųjų teritorijų[55], iki 2027 m. Šiaulių regione reikia įrengti 3 papildomas DGASA – po vieną Pakruojo, Kelmės ir Radviliškio rajonų savivaldybėse bei rekonstruoti Akmenės rajono Ventos DGASA, nes ne visose regiono kaimo vietovėse DGASA įrengta ne didesniu kaip 15 km atstumu nuo gyvenamųjų teritorijų ir (ar) esami pajėgumai nepakankami augančiam atliekų kiekiui.

3.2.3. Vengiant atliekų patekimo į sąvartyną, Šiaulių regione reikia gerinti atliekų, tinkamų paruošti pakartotinai naudoti (baldų, elektros ir elektroninės įrangos, sporto bei laisvalaikio inventoriaus ir kt.) surinkimą, DGASA tikslinga įrengti ir daiktų dalijimosi stoteles, skatinant gyventojus naudotis daiktų dalijimosi stotelėmis bei sukurti ir palaikyti šių stotelių internetinę platformą, skirtą gyventojams nemokamai dalintis nereikalingais daiktais (dovanoti), pagal galimybę įtraukiant labdaros organizacijas ir kitas įstaigas. Reikia gerinti daiktų dalijimosi stotelių tinklo paslaugų prieinamumą, teikiant daiktų surinkimo iš namų paslaugą, iš anksto užsakomą išrūšiuotų didžiųjų, statybinių ir kt. atliekų nuvežimui į DGASA bei didelių gabaritų daiktų transportavimui į dalijimosi stoteles. Įgyvendinus šias priemones, regione per metus būtų paruošiama naudoti pakartotinai apie 375 t. atliekų-daiktų.

Poreikis būdingas Pakruojo, Kelmės, Radviliškio bei Akmenės r. sav., susiduriančioms su aukščiau nurodytais trūkumais.

3.3. Neformaliojo švietimo srityje

3.3.1. Neformalųjį vaikų švietimą (toliau – NVŠ) už mokyklos ribų lankančių mokinių dalis Lietuvoje 2022-2023 mokslo metais buvo 44 %, Šiaulių regiono FZ – 38 %[56]. T. y. FZ NVŠ paslaugomis yra naudojamasi mažiau. Didžiausios Lietuvoje NVŠ už mokyklos ribų lankančių mokinių dalys 20 % Lietuvoje ir 13 %[57] FZ buvo sporto kryptyje, muzikos kryptyje – 8 % Lietuvoje ir 10 % FZ, t. y. tradicinėse, iš esmės visose savivaldybėse vykdomose kryptyse. Labai maža dalis FZ mokinių 2022 m. rinkosi specifines etnokultūros, turizmo ir kraštotyros, gamtos ir ekologijos ir kitas retesnes kryptis (iš 15-os galimų NVŠ krypčių, net 6-iose dalyvavo mažiau kaip po 1 procentą mokinių). Pastebimas aiškus dėsningumas, kad mokinių pasirenkamų krypčių įvairovė visiškai atitinka savivaldybių geografinį išsidėstymą – Šiaulių miesto ir Šiaulių rajono savivaldybėse vaikai dalyvauja 14-oje krypčių iš 15 galimų, tuo tarpu tolstant nuo regiono centro dalyvavimas nuosekliai mažėja (labiausiai nutolusioje Akmenės r. sav. tik 7 iš 15, kitose savivaldybėse 9 arba 10 iš 15). Tai rodo, kad FZ NVŠ pasiūla yra nesubalansuota ir geografiniu aspektu (toliau nuo centro nutolusių savivaldybių vaikai turi mažesnes galimybes) ir teminiu aspektu, todėl tikslinga NVŠ programų pasiūla atokesnėms teritorijoms, orientuojantis į naujas, nedubliuojančias esamų programas.

Poreikis būdingas visoms FZ savivaldybėms, susiduriančioms su aukščiau nurodytais trūkumais.

3.3.2. XXI amžiuje daugeliui darbuotojų reikalingi tinkamo lygio bendrieji gebėjimai („minkštosios kompetencijos“): asmeninis veiksmingumas, kūrybiškumas, bendradarbiavimas, pilietiškumas, komunikacija, kritinis mąstymas ir problemų sprendimas[58]. Bendruosius gebėjimus būtina ugdyti, nes jie atspindi gyventojų atvirumą naujovėms, gebėjimą spręsti iššūkius, priimti nestandartinius, inovatyvius sprendimus. Vienas veiksmingiausių būdų to pasiekti – mokymasis visą gyvenimą, dalyvavimas suaugusių švietimo programose. Pilietiškumo aspektas švietime tampa vis svarbesnis globalių grėsmių akivaizdoje, todėl auga programų, susijusių su savo šalies, savo krašto, savo kultūros pažinimu svarba (mokantis su etnokultūra, kraštotyra, gamtos pažinimu susijusių ir panašių dalykų), o pasaulio ir ES „Žaliosios darbotvarkės“ kontekste – turėtų būti užtikrintas ir įdomus bei įtraukus ekologinis švietimas.

3.3.3. Trečiojo amžiaus universitetų (toliau – TAU) veikla skatina kartų bendradarbiavimą ir mokymąsi visą gyvenimą. Bent po vieną trečiojo amžiaus universitetą veikia visose funkcinės zonos savivaldybėse[59] (Šiaulių mieste – du). TAU ir kitai suaugusiųjų neformaliojo švietimo veiklai gali būti panaudoti tie patys objektai, kaip ir neformaliojo vaikų švietimo atveju: atitinkamai specializuotų švietimo paslaugų pasiūla NVŠ kryptyse gali turėti poveikį ir suaugusių asmenų neformaliojo švietimo paslaugų pasiūlai (racionaliai naudojant tą pačią infrastruktūrą ir kitus išteklius).

FZ savivaldybių potencialas bendriems poreikiams tenkinti

1. Santykinai didelis ekonominės veiklos potencialas, specializuotos ekonominės veiklos

1.1. Santykinai didelis regiono SVV kiekis, skatinantis aglomeracijos procesus. 2022 m. FZ teritorijoje veikė 6 526, iš jų 5 429 – labai mažos įmonės (mažiau kaip 10 darbuotojų). Regiono verslo įmonių apyvarta siekė 6,072 mlrd. Eur, iš jų labai mažų įmonių – 1,119 mlrd. Eur[60]. Pagal labai mažų įmonių apyvartą Šiaulių regionas buvo ketvirtoje vietoje po Vilniaus, Kauno ir Klaipėdos regionų. Tokią pat vietą išlaiko ir kitos mažos įmonės (iki 50 darbuotojų) bei vidutinės įmonės (nuo 50 iki 249 darbuotojų). Analogiškai Šiaulių regiono smulkaus ir vidutinio verslo įmonės buvo 2022 m. ketvirtoje vietoje pagal pridėtinę vertę – 1 619,989 mln. Eur[61]. Šiaulių regiono verslo įmonės buvo 2022 m. ketvirtoje vietoje ir pagal grynąjį pelną – 314,955 mln. Eur, iš jų labai mažų įmonių grynasis pelnas – 82,039 mln. Eur[62]. Todėl galima teigti, kad Šiaulių regione yra santykinai didelis absoliutinis, didesnis nei daugelio Lietuvos regionų SVV kiekis, o tai sudaro sąlygas formuotis klasteriams, pasireikšti aglomeracijos ekonomikos efektui, lemiančiam spartesnį augimą[63].

1.2. LEZ ir pramonės parkai. FZ teritorijoje sėkmingai veikiantys Šiaulių LEZ ir pramonės parkas, Akmenės LEZ skatina kartu su jose veikiančiomis įmonėmis formuotis ir didesnes „ekosistemas“, pvz., tiekimo grandinėmis susijusios įmonės, klasteriai ir pan. Tokių teritorijų vystymas duoda postūmį ir kitose srityse, pvz., 2024 m. birželio 26 d. Šiaulių regiono plėtros taryba pripažino projektą „Naujo gyvenamosios, komercinės ir visuomeninės paskirties

kvartalo sukūrimas Naujosios Akmenės mieste“[64] regioninės svarbos projektu, kuris taps svarbiu visai FZ. Pagal šį projektą 2025–2029 m. šalia Akmenės LEZ 10 ha teritorijoje bus įrengtas gyvenamosios, komercinės ir visuomeninės paskirties kvartalas, kuriame galės įsikurti daugiau kaip 500 šeimų. Šiame kvartale bus sukurta naujų darbo vietų už LEZ ribų (bet kurios nebūtų sukurtos nesant LEZ).

1.3. Savivaldybių ekonominė specializacija. Atskirose FZ savivaldybėse yra išskirtinių, tik joms būdingų išteklių vietos ekonominei plėtrai:

- Šiaulių r. savivaldybėje veikia rajono savivaldybės etninės kultūros ir tradicinių amatų centro[65] veikla orientuota į etnokultūrą, vyksta kultūriniai renginiai, centras turi 15 LR kultūros ministerijos patvirtintų Kultūros paso edukacinių programų, dirba amatininkai ir tautodailininkai iš kitų FZ savivaldybių;
- Akmenės r. savivaldybėje formuojasi inžinerijos srities klasteris, apimantis ne tik gamybą, bet ir susijusias „verslas verslui“ modelio paslaugas: projektavimą, modeliavimą, panašią pramonės įmonių aptarnavimo veiklą;
- Privati iniciatyva, susijusi su žydų kultūros paveldu. Radviliškio rajone, Šeduvoje 2025 m. numatomas atidaryti pasaulinio lygio muziejus „Dingęs štetlas“. 2014 m. pradėtą projektą finansuoja Šeduvos žydų palikuonys. Jų dėka Lietuvoje iškils privatus muziejus, kuris supažindins lankytojus su Lietuvos miestelių žydų istorija, kultūra, religija, folkloru, darbu ir gyvenimu.

Potencialas (atskirais aspektais) būdingas Akmenės r. sav., Šiaulių m. sav., Šiaulių r. sav., Radviliškio r. sav. ir gali būti panaudotas tenkinant visos FZ poreikius.

2. Tarptautiniu mastu žinomi turizmo ištekliai ir prasidėjęs savivaldybių bendradarbiavimas

2.1. Tarptautiniai maršrutai Šiaulių regione. Yra sudaryti tarptautiniai maršrutai, kurių dalimi yra Šiaulių regiono objektai: 1) 2022 m. leidinyje „Įspūdinga kelionė po dvarų ir rūmų parkus. Žiemgala. Šiaurės Lietuva“ aprašyti 55 dvarų ir rūmų parkai, jie įtraukti į atskirus 3 maršrutus ir apima Latvijos Žiemgalos krašto bei Šiaulių ir Panevėžio apskričių ypatingus parkus[66]; 2) Camino Lituano kultūros kelias – savarankiškai keliauti paruoštas daugiau nei 1000 kilometrų šiuolaikinis piligrimų kelias, besidriekiantis per visą Lietuvą bei per šešias (išskyrus Akmenės r. sav.) Šiaulių regiono savivaldybių teritorijas ir prisijungiantis prie Europos tarptautinio Šv. Jokūbo kelių tinklo[67].

2.2. Gerai išvysta dalies regiono turizmo informacijos centrų veikla. Pagal VšĮ „Keliauk Lietuvoje“ 2022 m. atliktą Lietuvos turistinių objektų infrastruktūros vertinimą[68] tarp Lietuvoje pasirinktų ir įvertintų 93 turizmo informacijos centrų bei turizmo ir verslo informacijos centrų (toliau – TIC / TVIC) Šiaulių turizmo informacijos centras kartu su jame veikiančiu Baltų kultūros pažinimo centru "Baltų kelias" pasidalijo 6–7 vietas, vertinimo balas – 3,76. Devintoje vietoje – VšĮ Joniškio turizmo ir verslo informacijos centras, 3,69 balo; 12 vietoje – Šiaulių rajono turizmo ir verslo informacijos centras, 3,65 balo. Gerai vertinamos šių savivaldybių TIC praktikos gali būti perimtos ir kitų FZ bendradarbiaujančių savivaldybių TIC arba TVIC.

2.3. Bendrai teikiama regiono turizmo objektų skaitmeninė informacija. Regiono skaitmeninės turizmo informacijos sklaidai naudinga Šiaulių miesto turizmo informacijos centro interneto svetainė[69], kurioje šalia miesto turizmo informacijos randa vietos ir nemaža dalis Šiaulių regiono turizmo informacijos, pvz., elektroninis leidinys „Šiaulių regiono turizmo gidas“[70]. Išsamesnė informacija pateikta analizuojant FZ savivaldybių ryšius.

Potencialas būdingas visoms FZ savivaldybėms ir gali padėti tenkinti jų poreikius.

3. Integruota atliekų tvarkymo sistema ir pradėta viešojo keleivinio transporto integracija

3.1. Pradėta regiono viešojo transporto integracija: diegiama vieningo elektroninio bilieto sistema. Siekdamos pagerinti galimybes viešuoju transportu keliauti tarp savivaldybių, Šiaulių miesto, Šiaulių ir Radviliškio rajonų savivaldybės 2024 m. pradėjo diegti vieningo elektroninio bilieto

sistemą, įgyvendindamos bendrą projektą „Bendra, atvira elektroninio bilieto sistema Šiaulių regiono viešajame transporte“, įtrauktą į Lietuvos prioritetinių skaitmeninimo projektų sąrašą[71].

3.2. Atliekų surinkimo bei rūšiavimo pilnai integruota regioninė sistema. 2002 m. visų regiono savivaldybių įsteigtas bendras *VšĮ Šiaulių regiono atliekų tvarkymo centras* (toliau – ŠRATC) vykdo regiono atliekų surinkimo ir tvarkymo funkcijas. 2015-2021 m. Šiaulių regione vidutiniškai per metus susidarydavo apie 111,1 tūkst. t. komunalinių atliekų. 2021 m. Šiaulių regione komunalinių atliekų susidarymas vienam gyventojui buvo didžiausias per 2015–2021 m. ir siekė 435 kg (Lietuvoje – 483 kg). 2015–2021 m. pirminio rūšiavimo būdu surinktų atliekų kiekis Šiaulių regione kasmet augo vidutiniškai 8 % per metus. 2021 m. pirminio rūšiavimo būdu surinktos atliekos sudarė 46 % visų susidariusių komunalinių atliekų, kai 2015 m. sudarė tik 29 %. Galima daryti prielaidą, kad veikiantis ŠRATC ir jį pasitelkiant koordinuotai vykdomos 2014-2020 m. ES finansinio laikotarpio investicijos leido gerinti atliekų surinkimo ir rūšiavimo rodiklius nepaisant to, kad susidarančių atliekų kiekis augo.

8 lentelė. **2022 m. Šiaulių regiono FZ į DGASA, APP ir ŽAKA gyventojų pristatytų atliekų kiekiai, tonos**

Atliekų pavadinimas	Akmenės r.	Joniškio r.	Kelmės r.	Pakruojo r.	Radviliškio r.	Šiaulių m.	Šiaulių r.	IŠ VISO
Didelių gabaritų atliekos	269,250	170,310	184,090	151,220	326,390	1 487,100	315,610	2 903,970
Biologiškai skaidžios (žaliosios) atliekos	166,840	507,358	78,930	107,030	70,545	510,920	228,436	1 670,059
Naudotos padangos	31,860	90,500	59,470	32,430	38,700	158,910	72,350	484,220
Elektros ir elektroninės įrangos atliekos	30,489	2,398	18,958	12,914	15,684	107,763	10,286	198,492
Buities pavojingos atliekos	4,647	3,056	1,816	4,047	3,228	15,038	6,558	38,390
Statybos ir griovimo atliekos	773,560	804,920	782,990	756,560	955,960	3 505,277	1 034,433	8 613,700
Statybinės atliekos, turinčios asbesto	168,360	201,500	204,660	125,920	155,680	306,655	192,925	1 355,700
Tekstilės ir drabužių atliekos	25,970	25,202	29,629	28,190	21,085	79,755	58,671	268,502
Pakuočių atliekos ir antrinės žaliavos	19,000	34,800	53,490	45,310	29,230	273,336	26,690	481,856
Iš viso:	**1 489,976**	**1 840,044**	**1 414,033**	**1 263,621**	**1 616,502**	**6 444,754**	**1 945,959**	**16 014,889**

Šaltinis: VšĮ Šiaulių regiono atliekų tvarkymo centras. 2022 metų rezultatai. https://www.sratc.lt/2022-metu-rezultatai/

3.3. Iš dalies sukurtas didelių gabaritų atliekų surinkimo infrastruktūra. 2021 m. regione veikė 12 didelių gabaritų atliekų surinkimo aikštelių (toliau – DGASA) ir 8 atliekų priėmimo punktai (toliau – APP), 15 km spinduliu pasiekiami visų FZ centrų ir didesnės dalies kaimo vietovių gyventojams. 8 lentelėje pateikti 2022 m. į DGASA, APP ir Žaliųjų atliekų kompostavimo aikšteles (ŽAKA) gyventojų pristatytų atliekų kiekiai pagal Šiaulių regiono savivaldybes. 2022 m. regiono DGASA, APP ir Žaliųjų atliekų kompostavimo aikštelėse daugiausia surinkta statybos, didelių gabaritų ir žaliųjų atliekų.

Potencialas atliekų tvarkymo aspektu būdingas visoms FZ savivaldybėms, o viešojo transporto aspektu – Šiaulių m. sav., Šiaulių r. sav. ir Radviliškio r. sav., jis gali padėti tenkinti šių savivaldybių poreikius.

Galimybės ir grėsmės

FZ problemos sprendimui identifikuotos šios galimybės:

1. Gynybos pramonės plėtra

2024 m. birželio 3 d. Ekonomikos ir inovacijų ministrė pasirašė sutartį su Vokietijos karinės pramonės milžine „Rheinmetall“[72], kuri į 155 mm artilerijos amunicijos gamyklą 340 hektarų ploto sklype *Radviliškio rajono savivaldybėje netoli Baisogalos* investuos daugiau nei 180 mln. eurų, joje turėtų būti sukurta bent 150 naujų darbo vietų. Gamyklos statybos turėtų būti pradėtos 2024 metų spalį. Gamyklai, kuri per metus turėtų pagaminti dešimtis tūkstančių šaudmenų, suteiktas didelio investicijų projekto statusas.

LR Vyriausybės nuostatos skatinti investicijas į šalies saugumą ir pramonę atveria naujas galimybes FZ, panaudojant regione sukauptą pramonės patirtį. Nuo 2024 m. liepos 1 d. įsigalioja nauji reikalavimai stambiems investiciniams projektams[73], pagal kuriuos įmonėms bus paprasčiau gauti stambaus investicinio projekto statusą. Iki pusmečio sutrumpintas įsikūrimo terminas stambiems projektams, kurie skirti neatidėliotiniems valstybės ir saugumo poreikiams užtikrinti. Iki šiol iniciatyvos įgyvendinimo preliminarus terminas, per kurį Lietuvoje buvo įgyvendinami gynybos ir saugumo sektoriaus įmonių parengiamieji procesai, truko apie 2–2,5 metų.

2. Strateginis požiūris į turizmo sektorių ES lygiu

Europos Sąjungos Tarybos išvados dėl 2030 m. Europos turizmo darbotvarkės[74] išskirtos 4 svarbiausios turizmo ateities kryptys: tvarumas, skaitmeninimas, atsparumas ir MVĮ stiprinimas.

Tvarumas. Akcentuojami darnaus vystymosi principai, apimantys ekonominį, aplinkos ir socialinį tvarumą, turizmo vietovių turimų pranašumų, susijusių su gamtos ištekliais, kultūros paveldu išnaudojimą ir gebėjimus suteikti lankytojams unikalių, autentiškų įspūdžių; skatinama „žalioji“ turizmo įmonių įskaitant SVV transformacija.

Skaitmeninimas. Skatinamas duomenimis grindžiamų turizmo paslaugų plėtra ir planavimas; Skaitmeninių inovacijų diegimas, reaguojant į naujas tendencijas (pvz., virtualioji realybė, dideli duomenų rinkiniai, blokų grandinės technologijos) ir į kintančius vartotojų lūkesčius SVV ir turizmo vietovių skaitmeninimas infrastruktūros diegimui ir plėtrai, skaitmeninių gebėjimų stiprinimas.

Atsparumo didinimas. Skatinamas inovacijų diegimas; mokymasis ir specialistų rengimas; saugumo ir krizių valdymo priemonių diegimas, sąveikos su vietos bendruomenėmis gerinimas.

MVĮ stiprinimas. Pabrėžiama MVĮ svarba turizmo ekosistemoje, nes jos sukuria apie 64 % ES turizmo pramonės pridėtinės vertės ir jose dirba 84 % šios srities darbuotojų.

3. Augantis išteklių naudojimo efektyvumas ir stiprėjanti žiedinė ekonomika

Įgyvendinant ES atliekų surinkimo ir rūšiavimo politiką daugiausia dėmesio skiriama aplinkos atžvilgiu tvariam atliekų tvarkymui. Efektyvaus išteklių naudojimo Europos planas ir žiedinės ekonomikos dokumentų rinkinys[75] yra ES ekonomikos pertvarkymo iki 2050 m. į tvarią ekonomiką pamatas, jame apibrėžti struktūriniai ir technologiniai pokyčiai, siūlomi išteklių našumo didinimo ir ekonomikos augimo būdai. Bendras ES tikslas – iki 2035 m. perdirbti 65 proc. komunalinių atliekų, 70 proc. pakuočių atliekų, į sąvartynus išmetamų komunalinių atliekų kiekį iki 2035 m. sumažinti iki ne daugiau 10 %.

Lietuvos perėjimo prie žiedinės ekonomikos iki 2035 m. gairėse[76] siekiama nustatyti naują, aplinkai draugišką ir klimatui neutralią ekonomikos kryptį, akcentuojamas *žiedinis atliekų naudojimas*, skatinant atliekų perdirbimą ir pakartotinį naudojimą. Kaip šalies stiprybė pažymimas ir *mažėjantis sąvartynuose šalinamų atliekų kiekis*. Numatyta galimybė, susijusi su atliekų tvarkymu ir dalies jų pakartotinu naudojimu: *Išteklių kiekio užtikrinimas plėtojant antrinių žaliavų rinką ir produktyviau naudojant išteklius*.

FZ problemos sprendimui identifikuotos šios grėsmės:

1. Negatyvios demografinių rodiklių šalyje tendencijos

Nuo 2019 iki 2023 m. gimusiųjų skaičius Lietuvoje mažėjo apie 17,4 %, tokiu pat dydžiu – ir Šiaulių regione. Mažėjantis gimstamumas yra viena iš pagrindinių demografinės senatvės koeficiento[77], kuris Šiaulių regione yra 156, daug didesnis nei Lietuvoje – 134, augimo priežasčių (žr. 2 lentelę).

Su šiais rodikliais susijęs ir medianinis gyventojų amžius, Šiaulių regione ir daugelyje jo savivaldybių ženkliai didesnis nei Lietuvoje, kuris irgi pasižymi augimo tendencija (žr. 9 ir 10 lenteles). 2023 m. Lietuvoje, Šiaulių regione ir visose jo savivaldybėse buvo neigiama natūrali gyventojų kaita, t. y. mirusiųjų skaičius viršijo gimusiųjų skaičių.

Nors neto bendroji migracija 2023 m. Lietuvoje ir Šiaulių regione buvo teigiama (žr. 2 lentelę), tačiau neto vidaus migracija 2023 m. nebuvo palanki Šiaulių regionui ir visoms šio regiono savivaldybėms: išvyko daugiau asmenų į kitus Lietuvos regionus nei atvyko (žr. 9 lentelę).

9 lentelė. **Šiaulių regiono FZ gyventojų kaita ir amžius 2023 m.**

Rodikliai	Lietuvos Respublika	Šiaulių reg. FZ	Akmenės r. sav.	Joniškio r. sav.	Kelmės r. sav.	Pakruojo r. sav.	Radviliškio r. sav.	Šiaulių r. sav.	Šiaulių miesto sav.
Natūrali gyventojų kaita, asm.	– 16 382	– 2 020	– 200	– 194	– 288	– 218	– 320	– 313	– 487
Medianinis gyventojų amžius*	40 / 47	42 / 50	45 / 52	45 / 52	46 / 52	45 / 51	43 / 51	42 / 48	40 / 49
Neto vidaus migracija, asm.	0	– 1 428	– 71	– 123	– 173	– 105	– 239	– 21	– 596

Šaltinis: Valstybės duomenų agentūra, 2023 m. duomenys.
* Medianinis gyventojų amžius metų pradžioje, metai, Vyr. / Mot.

Nekelia optimizmo šalies gyventojų demografinės tendencijos (žr. 10 lentelę). Pagal Eurostat prognozes Lietuvoje po laikino gyventojų skaičiaus didėjimo nuo 2025 m. šalies gyventojų skaičius vėl ims mažėti vis didesniu pagreičiu ir 2070 m. jau nedaug viršys 2 mln. gyventojų. Toliau mažės gimusiųjų skaičius ir sparčiai augs išlaikomo amžiaus žmonių koeficientas: vaikų iki 15 metų amžiaus ir pagyvenusių (65 metų ir vyresnio amžiaus) žmonių skaičius, tenkantis šimtui 15–64 metų amžiaus gyventojų.

10 lentelė. **Lietuvos Respublikos gyventojų demografinės tendencijos iki 2070 m.**

Rodikliai	**2025**	**2030**	**2040**	**2050**	**2060**	**2070**
Gyventojų skaičius metų pradžioje	2 860 472	2 741 927	2 522 535	2 337 340	2 167 236	2 017 152
Gimusieji, asmenys	24 452	20 845	18 292	17 044	14 889	13 996
Neto tarptautinė migracija, asmenys	-2 421	-7 725	-497	2 813	4 261	5 547
Medianinis gyventojų amžius, Vyr. / Mot.*	41,1 / 47,9	43 / 49,4	47,4 / 53	50,2 / 56,1	51,4 / 56	53,3 / 55,4
Išlaikomo amžiaus žmonių koeficientas**	55	60	66	73	87	88

Šaltinis: Valstybės duomenų agentūra, 2024 m. Prognozė. Eurostat informacija.
* Medianinis gyventojų amžius metų pradžioje, metai.
** Išlaikomo amžiaus žmonių koeficientas metų pradžioje, asmenys.

A. Telešienės (2022)[78] teigimu, „*gyventojų skaičiaus mažėjimas nėra grėsmė pati savaime. Jei sugebėsime pakeisti infrastruktūrą, gerovės užtikrinimo sistemą, mažesnis gyventojų skaičius netaps jokia problema*“.

Lietuvos visuomenė sensta. Tai verčia didinti šalies socialinės apsaugos sistemos pajėgumus, keičiasi darbo rinkos struktūra: daugėja išlaikomo amžiaus pagyvenusių žmonių, lieka mažiau dirbančiųjų.

Senstanti šalies visuomenė ir mažėjantis gyventojų skaičius pareikalaus priemonių ilgesniam vyresnių žmonių išlaikymui darbo rinkoje, jų verslumo skatinimui. Siekiant gerinti verslo situaciją šalyje ir Šiaulių regione teks daugiau investuoti į modernias, mažiau žmogiškųjų išteklių reikalaujančias technologijas, diegti gamybos ir valdymo inovacijas, o tai pareikalaus ir aukštesnės darbuotojų kvalifikacijos.

2. Sumažėjusi turizmo paklausa Rytų Europos regione

2014–2020 m. Europos Sąjungos fondų investicijų poveikio Lietuvos turizmo sektoriaus augimui ir plėtrai vertinimo ataskaitoje[79] (toliau – Vertinimo ataskaita) teigiama, kad „*nors 2022 m. turizmo atsigavimas daugelyje šalių viršijo lūkesčius, ekonomikos nuosmukis dėl Rusijos agresijos prieš Ukrainą ir pasikeitęs ekonominis ir geopolitinis kontekstas atneša naujų iššūkių ir mažina sektoriaus atsigavimo perspektyvas su Ukraina ir Baltarusija besiribojančiose ES šalyse*“. Vakarų Europai greitai atsigaunant po COVID-19 pandemijos, Centrinėje ir Rytų Europoje pastebimi naujos geopolitinės situacijos sukelti padariniai. Turistai išskiria Rytų Europos regioną kaip nepatrauklų kelionėms.

Teritorijos stiprybių, silpnybių, galimybių ir grėsmių (toliau – SSGG) analizė

Problema: nepakankamai realizuojamas Šiaulių regiono potencialas pramonės bei smulkaus ir vidutinio verslo, turizmo srityse, mažėjantys žmogiškieji ištekliai, neužtikrinamas ekonominis ir aplinkosauginis tvarumas.

Šiaulių regiono FZ strategija skirta vadovaujantis esamomis regiono stiprybėmis pasinaudoti regionui sudarytomis galimybėmis, siekiant sumažinti regiono silpnybių poveikį FZ situacijai bei išvengti atitinkamų grėsmių šiose vietos savivaldos veiklų srityse: sąlygų verslo ir turizmo plėtrai sudarymas; keleivių vežimo vietiniais maršrutais organizavimas; komunalinių atliekų tvarkymo sistemų diegimas. Į bendrą veiksmų organizavimą bei rezultatų panaudą orientuoti FZ strategijos veiksmai sudaro galimybes stiprinti savivaldybių partnerystę, vienyti turimus išteklius ir efektyviau realizuoti potencialą.

Gynybos pramonės plėtra FZ, santykinai didelis ekonominės veiklos potencialas ir specializuotos ekonominės veiklos leidžia padidinti investicinį patrauklumą regione ir pagerinti SVV veiklos sąlygas FZ bei (su sąlyga, kad padidės neformaliojo švietimo sistemos efektyvumas) gali padėti išvengti negatyvių demografinių rodiklių šalyje tendencijų pasekmių.

Strateginis požiūris į turizmo sektorių ES lygiu, tarptautiniu mastu žinomi turizmo ištekliai ir prasidėjęs savivaldybių bendradarbiavimas, su sąlyga kad bus geriau pritaikyti lankymui FZ gamtos ir kultūros objektai, pagerinta turizmo informacijos sklaida leis prisitaikyti, kompensuoti sumažėjusios turizmo paklausos Rytų Europos regione poveikį.

Augantis išteklių naudojimo efektyvumas ir stiprėjanti žiedinė ekonomika bei FZ integruota atliekų tvarkymo sistema sudaro palankias sąlygas pagerinti FZ atliekų tvarkymo sistemos efektyvumą. FZ pradėta viešojo keleivinio transporto integracija įgalina padidinti FZ viešojo keleivinio transporto

sistemos efektyvumą.

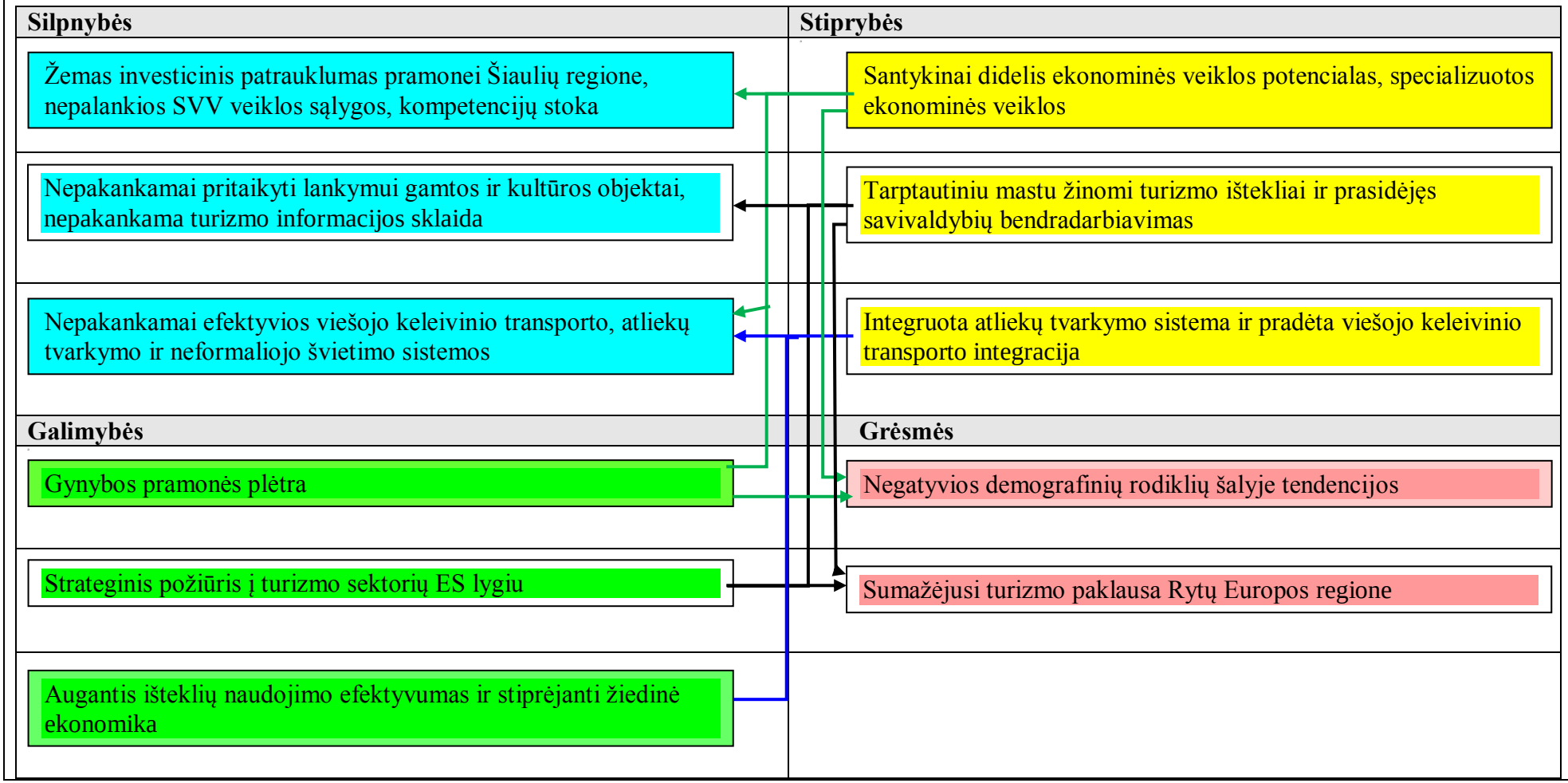

III SKYRIUS
TIKSLAI IR UŽDAVINIAI IR JŲ VERTINIMO RODIKLIAI

Tikslas (-ai)	Poveikio rodiklis (-iai)	Poveikio rodiklio (-ių) reikšmės			Uždaviniai	Uždavinių rezultato rodikliai	Uždavinių rezultato rodiklių reikšmės		
		Pradinė	Tarpinė	Siekiama			Pradinė	Tarpinė	Siekiama
1	2	3	4	5	6	7	7		8
1. Pagerinti sąlygas tvariai regiono ekonominei ir socialinei plėtrai	Gyventojų užimtumo lygis (15–64 metų), procentai	69,7 (2022 m.)	70,4 (2025 m.)	72,5 (2029 m.)	1.1. Padidinti regiono investicinį patrauklumą ir pagerinti verslui palankią aplinką	Sukurtos arba atkurtos teritorijos, naudojamos ekonominei, rekreacinei ar turizmo paskirčiai (hektarai)	0 (2023 m.)	0 (2025 m.)	6,49 (2029 m.)
						Metinis konsoliduotų viešųjų paslaugų vartotojų skaičius (vartotojai per metus)	0 (2023 m.)	0 (2025 m.)	18 950 (2029 m.)
						Bendrai teikiamų viešųjų paslaugų skaičius (vnt.)	0 (2023 m.)	2 (2025 m.)	2 (2029 m.)
					1.2. Pritaikyti gamtos ir kultūros objektus lankymui, gerinti informacijos	Sukurtos arba atkurtos teritorijos, naudojamos ekonominei, rekreacinei ar turizmo paskirčiai (hektarai)	0 (2023 m.)	0 (2025 m.)	215,8851 (2029 m.)

					sklaidą	Metinis konsoliduotų viešųjų paslaugų vartotojų skaičius (vartotojai per metus)	0 (2023 m.)	0 (2025 m.)	16 750 (2029 m.)
						Bendrai teikiamų viešųjų paslaugų skaičius (vnt.)	0 (2023 m.)	1 (2025 m.)	1 (2029 m.)
						Dviračiams skirtos infrastruktūros naudotojų skaičius per metus (naudotojai per metus)	0 (2023 m.)	0 (2025 m.)	4 800 (2029 m.)
					1.3. Padidinti viešojo keleivinio transporto ir atliekų tvarkymo sistemų efektyvumą	Metinis konsoliduotų viešųjų paslaugų vartotojų skaičius (vartotojai per metus)	0 (2023 m.)	0 (2025 m.)	20 800 (2029 m.)
	Sąvartynuose šalinamų komunalinių atliekų dalis (proc.)	21 (2022 m.)	21 (2025 m.)	14 (2029 m.)		Surinktos atskirai išrūšiuotos atliekos (tonos per metus)	0 (2023 m.)	0 (2025 m.)	1 990,19 (2029 m.)
						Bendrai teikiamų viešųjų paslaugų skaičius (vnt.)	0 (2023 m.)	1 (2025 m.)	1 (2029 m.)

IV SKYRIUS
INTEGRUOTO POŽIŪRIO APRAŠYMAS

Integruoto požiūrio, kurio laikomasi rengiant ir įgyvendinant Strategiją, aprašymas		
Strategijos atitiktis	Veiksmais prisidedama prie	FZ strategijos veiksmais prisidedama prie efektyvesnio Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymo 6 straipsnio 38 dalyje, 8 dalyje, 33 dalyje ir 31 dalyje numatytų savivaldybių funkcijų vykdymo:

integruotą požiūrį užtikrinantiems principams	efektyvesnio dviejų ar daugiau Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatyme nustatytų savivaldybių funkcijų vykdymo.	• *sąlygų verslo ir turizmo plėtrai sudarymas ir šios veiklos skatinimas*: planuojama visoms FZ savivaldybėms bendrai koordinuoti išteklius ir taikyti viešinimo priemones, kurti verslo bendradarbystės erdves, gerinti turizmo objektų infrastruktūrą, atsižvelgiant į gretimų savivaldybių gyventojų poreikius. Savivaldybės investuos į viešosios turizmo infrastruktūros sukūrimą ir modernizavimą, pritaikant gamtos ir kultūros objektų lankymui, skatins bendro turizmo infrastruktūros naudojimo iniciatyvas; • *ikimokyklinio ugdymo, vaikų ir suaugusiųjų neformaliojo švietimo organizavimas, vaikų ir jaunimo užimtumo organizavimas:* planuojama Šiaulių m., Šiaulių r. ir Kelmės r. savivaldybių bendrais veiksmais organizuoti FZ neformalųjį vaikų ir suaugusiųjų švietimą etnokultūros, turizmo ir kraštotyros, gamtos ir ekologijos kryptyse. • *keleivių vežimo vietiniais maršrutais organizavimas*: planuojama pagerinti keleivių vežimo sąlygas, modernizuojant Radviliškio r. ir Šiaulių r. savivaldybių autobusų stotis bei stoteles; • *komunalinių atliekų tvarkymo sistemų diegimas, antrinių žaliavų surinkimo ir perdirbimo organizavimas, sąvartynų įrengimas ir eksploatavimas*: vadovaujantis darnios ekonomikos principais ir įgyvendinant integruotą vietos savivaldos požiūrį, bus prisidedama prie integruotos atliekų rūšiavimo sistemos FZ stiprinimo. Planuojamos investicijos Akmenės r., Kelmės r., Pakruojo r. ir Radviliškio r. savivaldybėse, skirtos FZ atliekų tvarkymo sistemos infrastruktūros plėtrai ir viešinimo kampanijoms.
	Iš kiekvienam uždaviniui priskirtų veiksmų visumos naudą gaus tikslinės grupės dviejose ar daugiau tarpusavyje besiribojančiose ir socialiniais ir (ar) ekonominiais ryšiais susijusiose arba potencialiai tokius ryšius galinčiose suformuoti	Įgyvendinant FZ strategijos 1 uždavinį ***„Padidinti regiono investicinį patrauklumą ir pagerinti verslui palankią aplinką“***, planuojama vykdyti investicinius veiksmus 1.1.1.–1.1.6., kuriais numatoma: • įrengti trūkstamą infrastruktūrą ir paruošti sklypus investicijoms Kelmės r., Šiaulių r. savivaldybėse, įrengti verslo parką Radviliškio r. savivaldybėje; • išplėsti specializuotas paslaugas (bendradarbystės erdvių, kompetencijų tobulinimo ir kt.) SVV Akmenės, Šiaulių ir Joniškio rajonų savivaldybėse; • sukurti amatininkų kompetencijų centrą, teikiantį vaikų ir suaugusiųjų neformaliojo švietimo paslaugas. 1 uždavinio įgyvendinimui planuojama vykdyti neinvesticinį veiksmą *1.1.7. Jungtinės veiklos sutartis dėl regiono investicinio patrauklumo padidinimo ir verslui palankios aplinkos pagerinimo*. Šiaulių r. savivaldybė bus paskirta už bendros veiklos organizavimą, visoms savivaldybėms nustatytos konkrečios funkcijos. Bendromis komunikacijos ir analizės veiklomis numatoma vykdyti rinkodaros priemones dėl investicinio patrauklumo padidinimo ir verslui palankios aplinkos pagerinimo, veiksmų įgyvendinimo stebėseną bei koordinavimą, vertinti atliekamų veiksmų kokybę. Kelmės r., Radviliškio r. ir Šiaulių r. savivaldybės investuotojams bendrai teiks visą išsamią informaciją apie šiose savivaldybėse esančius investicijoms parengtus sklypus, iki jų ir juose įrengtus susisiekimo ir inžinerinės infrastruktūros objektus bei kitas investavimo sąlygas. Vykdant verslo skatinimo ir verslumo ugdymo bendras veiklas, prie bendros veiklos papildomai prisidės Akmenės r., Joniškio r. Pakruojo r. savivaldybės. Šie partneriai, koordinuojant Šiaulių r. savivaldybei, bendrai teiks informavimo, konsultavimo paslaugas gyventojams, SVV, nevyriausybinėms organizacijoms pagal pasirinktą specializaciją sukurtoje infrastruktūroje.

	savivaldybėse.	1 uždavinio įgyvendinimui planuojama vykdyti neinvesticinį veiksmą *1.1.8. Jungtinės veiklos sutartis dėl neformaliojo švietimo Kelmės r., Šiaulių r. ir Šiaulių miesto savivaldybių gyventojams*. Šiaulių r. savivaldybė įsipareigoja vykdyti neformaliojo švietimo etnokultūros krypties stebėseną bei koordinavimą, vertinti teikiamų paslaugų kokybę, užtikrinti šių paslaugų teikimą savo infrastruktūroje Šiaulių r., Šiaulių m. ir Kelmės r. savivaldybių gyventojams. Turizmo ir kraštotyros kryptyje Kelmės r. savivaldybė vykdys neformaliojo švietimo stebėseną bei koordinavimą, vertins teikiamų paslaugų kokybę. Funkcinės zonos savivaldybėms bus nustatyti konkretūs įsipareigojimai dėl žmogiškųjų išteklių skyrimo, duomenų teikimo, infrastruktūros prieinamumo užtikrinimo, komunikacijos ir viešinimo bei apibrėžtos veiklos, įtraukiant bendrojo ugdymo mokyklas, trečiojo amžiaus universitetus, nevyriausybines organizacijas ir kt. 1 uždavinio investicinių ir neinvesticinių veiksmų visuma leis užtikrinti naudą, kurią gaus visos FZ gyventojai, SVV. Įgyvendinant FZ strategijos 2 uždavinį **„Pritaikyti gamtos ir kultūros objektus lankymui, gerinti informacijos sklaidą“**, planuojama vykdyti investicinius veiksmus 1.2.1.–1.2.34., kuriais numatoma: • pritaikyti lankymui gamtos ir kultūros objektus FZ; • įrengti bendrus regiono turizmo vartus ir išplėsti neformaliojo vaikų ir suaugusiųjų švietimo paslaugas (turizmo ir kraštotyros, gamtos ir ekologijos kryptyse). 2 uždavinio įgyvendinimui planuojama vykdyti neinvesticinį veiksmą *1.2.35. Jungtinės veiklos sutartis dėl gamtos ir kultūros objektų pritaikymo lankymui ir informacinės sklaidos gerinimo*. Už bendrą veiklos valdymą, organizavimą, koordinavimą atsakinga Kelmės r. savivaldybė (išskyrus nematerialaus kultūros paveldo sritį). Šiaulių r. savivaldybė koordinuos, organizuos regiono turizmo nematerialaus kultūros paveldo vertybių informacijos sklaidos bendrų veiklų įgyvendinimą ir kartu su Akmenės r., Joniškio r., Kelmės r., Radviliškio r., Pakruojo r., Šiaulių m. savivaldybėmis prisidės prie veiklų vykdymo. Visi partneriai, koordinuojant Kelmės r. savivaldybės Turizmo ir verslo informacijos centrui, kurs bendrą komunikacijos priemonių planą, formuos bendrus regiono turizmo maršrutus. Koordinatorius įgaliojamas vykdyti regiono turizmo objektų infrastruktūros ir informacijos sklaidos įgyvendinimo stebėseną bei koordinavimą, vertinti atliekamų veiklų kokybę. Visoms regiono savivaldybėms numatomos ir apibrėžiamos konkrečios atsakomybės ir įsipareigojimai įgyvendinant komunikacijos ir analizės veiklas, susijusias su regioninių turistinių maršrutų palaikymu ir bendra rinkodara, leidžiančias atskleisti regiono turistinį potencialą. Visos regiono savivaldybės užtikrins veiklų įgyvendinimą ir sklaidą, naudodamosi savo infrastruktūra ir žmogiškaisiais ištekliais, į jų vykdymą įtraukiant turizmo, turizmo ir verslo informacijos centrus. Šio 2 uždavinio neinvesticinio ir investicinių veiksmų visuma leis užtikrinti naudą, kurią gaus visos FZ gyventojai, turizmo srityje dirbančios įmonės, turizmo paslaugų teikėjai, turizmo informacijos centrai, turistai ir lankytojai. Įgyvendinant FZ strategijos 3 uždavinį ***„Padidinti viešojo keleivinio transporto ir atliekų tvarkymo sistemų***

		efektyvumą“, planuojama vykdyti investicinius veiksmus 1.3.1.–1.3.2., kuriais numatoma: 1) modernizuoti Radviliškio m. autobusų stotį, Kuršėnų m. autobusų stotį, Šeduvos m. autobusų stotelę ir kitas stoteles, esančias Šiaulių m. sav., Šiaulių r. sav. ir Radviliškio r. sav. jungiančiuose maršrutuose. 1.3.1.–1.3.2. investiciniais veiksmais numatoma padidinti viešojo keleivių transporto paslaugų prieinamumą Radviliškio r. sav., Šiaulių r. sav. ir Šiaulių m. sav. Šių veiksmų įgyvendinimo naudą gaus Radviliškio r. ir Šiaulių r. savivaldybių bei visos FZ gyventojai, viešojo keleivinio transporto srityje dirbančios įmonės, viešojo keleivinio transporto paslaugų teikėjai. 3 uždavinio įgyvendinimui planuojama vykdyti neinvesticinį veiksmą *1.3.3. Jungtinės veiklos sutartis dėl viešojo keleivinio transporto sistemos efektyvumo padidinimo Radviliškio r., Šiaulių r. ir Šiaulių miesto savivaldybių gyventojams*. Įgyvendinant neinvesticinį veiksmą Šiaulių miesto savivaldybė bus paskirta organizatoriumi ir koordinatoriumi Radviliškio r., Šiaulių m. ir Šiaulių r. savivaldybių teritorijose atlikti investicinių veiksmų įgyvendinimo stebėseną bei koordinavimą, vertinti veiklų kokybę. Visi partneriai susitars dėl vieningo savivaldybių elektroninio bilieto ir maršrutų planavimo sistemos valdymo, parengs bendrą komunikacijos priemonių planą, teiks informavimo ir konsultavimo paslaugas gyventojams, kaip naudotis sukurta vieninga savivaldybių elektroninio bilieto sistema. Kiekvienas iš partnerių prisidės prie bendros paslaugos teikimo, modernizuodamas viešojo transporto infrastruktūrą. Šia sutartimi FZ savivaldybėms bus nustatyti konkretūs įsipareigojimai dėl FZ atliekamų veiklų. 1.3.4.–1.3.7. investiciniais veiksmais numatoma įrengti DGAS aikšteles Kelmės r., Pakruojo r., Radviliškio r. savivaldybių teritorijose ir išplėsti Ventos m. DGAS aikštelę Akmenės r. savivaldybės teritorijoje tam, kad įrengtose aikštelėse būtų galima surinkti gyventojų atvežamas atliekas, žaliąsias atliekas bei įrengti daiktų dalijimosi stoteles. Bus vykdomos gyventojų švietimo ir viešinimo priemonės atliekų rūšiavimo, DGAS aikštelės naudojimo bei kitomis atliekų prevencijos ir tvarkymo temomis. 1.3.4.–1.3.7. veiksmams neinvesticinis veiksmas nenustatomas, nes veiklas planuojama vykdyti, vadovaujantis Šiaulių regiono savivaldybių Tarybų 2002 m. birželio 25 d. patvirtinta VšĮ Šiaulių regiono atliekų tvarkymo centro steigimo sutartimi. Šio 3 uždavinio investicinių veiksmų visuma leis užtikrinti naudą, kurią gaus Akmenės r., Kelmės r., Pakruojo r. ir Radviliškio r. savivaldybių gyventojai.
	Veiksmai įgyvendinami taikant integruotų teritorinių investicijų metodą.	Pagal FZ strategijos 1 uždavinį „Padidinti regiono investicinį patrauklumą ir pagerinti verslui palankią aplinką“, 2 uždavinį „Gerinti turizmo objektų infrastruktūrą ir informacijos sklaidą“ ir 3 uždavinio pirmą dalį „Padidinti viešojo keleivinio transporto <...> sistemos efektyvumą“ numatoma vykdyti veiksmus prisidedant prie 2021–2027 metų Europos Sąjungos fondų investicijų programos 5 prioriteto „Piliečiams artimesnė Lietuva“ 5.2. uždavinio „Skatinti integruotą ir įtraukią socialinę, ekonominę ir aplinkosaugos plėtrą vietos lygmeniu, puoselėti kultūrą, gamtos paveldą, darnų turizmą ir saugumą kitose nei miestų teritorijose“ įgyvendinimo. Pagal FZ strategijos 3 uždavinio antrą dalį „Padidinti <...> atliekų tvarkymo sistemos efektyvumą“ numatoma

		vykdyti veiksmus prisidedant prie 2021–2027 metų Europos Sąjungos fondų investicijų programos 2 prioriteto „Žalesnė Lietuva“ 2.6. uždavinio „Skatinti perėjimą prie žiedinės ir efektyvaus išteklių naudojimo ekonomikos“ įgyvendinimo. Įgyvendinant FZ strategiją bus siekiama pasinaudoti ir kitais ES bei kitos tarptautinės finansinės paramos šaltiniais, inicijuojant projektus, prisidedančius prie strategijos tikslo pasiekimo ir uždavinių įgyvendinimo. Atsižvelgiant į FZ geografinę padėtį ir ankstesnį bendradarbiavimą, itin aktualu išnaudoti INTERREG programos bendradarbiavimo su Latvijos partneriais galimybes.

V SKYRIUS
PARTNERIŲ DALYVAVIMAS RENGIANT IR ĮGYVENDINANT STRATEGIJĄ

Partnerių dalyvavimo rengiant ir įgyvendinant Strategiją aprašymas		
Etapas	**Įtraukimo priemonės**	**Dalyviai**
Strategijos rengimas	2022 m. rugsėjo 19 d. – pasitarimas su Šiaulių regiono verslo srities partneriais.	Regione veikiančių asocijuotų verslo struktūrų atstovai, kiti partneriai.
	Strategijos projekto viešinimas FZ strategijos savivaldybių oficialiuose el. šaltiniuose: oficialios Facebook paskyros, savivaldybių tinklalapiai. Viešinimo metu sudarytos sąlygos teikti pastabas ir pasiūlymus. Gauti pasiūlymai analizuojami, apibrėžiant priimtą sprendimą atsižvelgti ar neatsižvelgti į siūlymą. Strategijos projekto viešinimas vyko 2024 m. liepos-rugpjūčio mėnesiais.	Šiaulių regiono plėtros tarybos partnerių grupės nariai, gyventojai
	Šiaulių regiono plėtros tarybos Partnerių grupės atviro posėdžio organizavimas FZ strategijos projekto svarstymui (2024 m. rugpjūčio mėn.)	Šiaulių regiono plėtros tarybos partnerių grupės nariai
Strategijos įgyvendinimas	Kiekvienais metais iki 2029 m. pabaigos numatoma vykdyti strategijos įgyvendinimo stebėseną ir kasmet parengti metinę ataskaitą. Ataskaita rengiama einamaisiais metais už praeitus metus, tvirtinama Šiaulių regiono plėtros taryboje ir viešinama iki kovo 31 d. Stebėsenos ataskaitos viešinamos FZ savivaldybių tinklalapiuose, Šiaulių regiono plėtros tarybos tinklalapyje ir oficialioje Facebook paskyroje bei kituose pristatymuose ir renginiuose, skirtuose FZ strategijos įgyvendinimui. Viešinimo (skelbimo) metu sudarytos sąlygos teikti pastabas ir pasiūlymus. Gauti pasiūlymai analizuojami, kiekvienam jų priimant sprendimą koreguoti ataskaitą, teikti pasiūlymą dėl FZ strategijos koregavimo, argumentuotai atsisakyti pasiūlymo, atsižvelgti į rekomendaciją toliau įgyvendinant FZ strategiją ir kt.).	Šiaulių regiono plėtros tarybos partnerių grupės nariai ir nevyriausybinių organizacijų atstovai, regione veikiančių asocijuotų verslo struktūrų atstovai, kiti partneriai, gyventojai.

	2025 m. lapkričio mėn. rengiant FZ strategijos keitimą buvo konsultuojamasi su Šiaulių regiono plėtros tarybos Partnerių grupės nariais dėl FZ strategijos keitimo projekto.	

2024-2029 M. ŠIAULIŲ REGIONO FUNKCINĖS ZONOS STRATEGIJOS ĮGYVENDINIMO VEIKSMŲ PLANAS
(Projektas)

Eil. Nr.	Planuojamo veiksmo pavadinimas	Planuojamo veiksmo aprašymas	Veiksmo pobūdis (investicinis (I) arba neinvesticinis (NI))	Institucijos (įstaigos) (veiksmo vykdytojo) pavadinimas	Įgyvendinimo terminai (metais ir ketvirčiais)		Veiksmo finansavimo poreikis, eurais				Vertinimo rodikliai			Prisidėjimas prie kitų teritorinių strategijų įgyvendinimo	Pastabos
					pradžia	pabaiga	Bendras lėšų poreikis, eurais	Iš jų:			Rodiklis	Pradinė reikšmė	Reikšmė pabaigoje		
								ES fondų lėšos	Lietuvos Respublikos valstybės biudžeto bendrojo finansavimo lėšos	Savivaldybės (-ių) biudžeto (-ų) lėšos					
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	
1. Strategijos tikslas															
Pagerinti sąlygas tvariai regiono ekonominei ir socialinei plėtrai															
1.1. Strategijos uždavinys															
Padidinti regiono investicinį patrauklumą ir pagerinti verslui palankią aplinką															

1.1.1.	Pastato, esančio adresu Žemaitijos g. 6A, Naujoji Akmenė, pritaikymas verslo bendradarbystės reikmėms	Bendrarbystės erdvės, skirtos teikti viešąsias paslaugas SVV ir savarankiškai dirbantiems asmenims (elektronikos inžinerijos, mechanikos inžinerijos, gamybos technologijų, statybos ir projektavimo, elektros inžinierijos, programavimo, robotikos ir automatizavimo paslaugų	I	Akmenės r. sav. administracija	2026 m. I ketv.	2029 m. III ketv.	2 716 741	2 308 666	0	408 075	P – Integruoti teritorinio vystymo projektai (projektai)	0	1		Specializacija: pramonės skaitmeninimas. Teikiant paslaugas numatoma bendradarbiauti su Akmenės LEZ veikiančiomis įmonėmis, Lietuvoje veikiančiais skaitmeninių technologijų kompetencjų centrais, aukštojo mokslo įstaigomis, kurių atstovai dalinsis savo patirtimi ir informacija apie situaciją rinkoje, naujus produktus ir technologijas, įmonių poreikius ir galimybes. Šios paslaugos aktualios ir Ventos pramoninėje teritorijoje ateityje įsikursiančioms įmonėms, kur infrastruktūra iki sklypų bus įrengta iš Teisingos pertvarkos fondo.
											R – Metinis konsoliduotų viešųjų paslaugų vartotojų skaičius (vartotojai per metus)	0	1 750		

		ir pan. srityse). Bus įrengtos: bendro darbo erdvės, aprūpintos kompiuterine, programine įranga, produktų ar jų prototipų kūrimui, testavimui skirta įranga (bandyms prieš investuojant); mokymų, pasitarimų salės; bendrosios erdvės, administracinės patalpos ir kita veiklai reikalinga infrastruktūra.												

1.1.2.	Smulkių jų verslininkų ir amatininkų kompetencijų centro įkūrimas Kuršėnų mieste	Amatininkų kompetencijų centro, skirto teikti neformaliojo vaikų ir suaugusiųjų švietimo paslaugas (amatų, tautodailės srityse) ir viešąsias paslaugas atitinkamų sričių veiklą vykdančiam SVV, savarankiškai dirbantiems asmenims, ekonominę veiklą vykdančioms NVO ir tokią veiklą ketinantie	I	Šiaulių r. sav. administracija	2025 m. I ketv.	2029 m. III ketv.	5 700 000	4 845 000	0	855 000	P – Integruoti teritorinio vystymo projektai (projektai)	0	1		Specializacija: Amatininkų kompetencijų centre, įkurtame Kuršėnų dvaro sodybos arklidės pastate, bus teikiamos neformaliojo švietimo paslaugos (amatininkystės mokymo programos); Verslo bendradarbystės erdvėje, įkurtoje Kuršėnų dvaro sodybos šiaurės vakarų kumetyno pastate, bus teikiamos konsultavimo, mokymo paslaugos NVO, bendruomenėms, amatininkams ir verslo subjektams (pvz. projektų inicijavimas, rengimas, įgyvendinimas, administravimas, konsultavimas (dėl projektų rengimo proceso nuo idėjos iki įgyvendinimo, administravimo), konsultavimas rinkodaros ir kt. klausimais).
											R – Metinis konsoliduotų viešųjų paslaugų vartotojų skaičius (vartotojai per metus)	0	13450		

		ms pradėti asmenims, sukuriant ar modernizuojant tam skirtą viešąją infrastruktūrą: 1) Kuršėnų dvaro sodybos arklidėse (Ventos g. 11B, Kuršėnai) – įrengiant patalpas, skirtas dirbtuvėms, mokymų, pasitarimų salėms, maisto gaminimo, maitinimo paslaugų mokymui skirtą zoną,													

		amatininkų gaminių ekspozicijoms ir pardavimui skirtas erdves, bendrąsias ir administracijai skirtas erdves, įsigyjant veiklai būtinus baldus, techniką ir įrangą. 2) Kuršėnų dvaro sodybos šiaurės vakarų kumetyne (Ventos g. 15, Kuršėnai) – įrengiant bendradarbystės erdvę.													
1.1.3.	Šeduvos verslo parko	Gamybinio / administr	I	Radviliškio r. sav.	2026 m.	2029 m. I	1 917 843	1 630 166	0	287 677	P – Integruoti	0	1		

	įrengimas	acinio pastato (Šiaulėnų g. 41, Šeduva, Radviliškio r. sav.), skirto greitam pritaikymui individualiems smulkiojo ir vidutinio verslo poreikiams, statyba ir įrengimas. Ši verslo erdvė bus orientuota į gamybos, susijusias inovatyvias veiklas, pvz. IT vykdančias įmones, startuolius, siekiančiu		administracija	IV ketv.	ketv.					teritorinio vystymo projektai (projektai)				
											R – Metinis konsolidutų viešųjų paslaugų vartotojų skaičius (vartotojai per metus)	0	3 000		

		s išbandyti naujas gamybos linijas ar technologijas.													
1.1.4.	Kelmės r. savivaldybės pramonės teritorijos Pagojo k. infrastruktūros įrengimas ir modernizavimas	Pramonės teritorijos (Pagojo k., Kelmės r. sav.) esamos infrastruktūros pagerinimas. Planuojamos veiklos: lietaus nuotekų tinklų sistemos įrengimas, teritorijų apšvietimo įrengimas; vandentiekio tinklų ir nuotekų šalinimo tinklų įrengimas; kelio	I	Kelmės r. sav. administracija	2025 m. I ketv.	2029 m. III ketv.	1 725 000	1 466 250	0	258 750	P – Integruoti teritorinio vystymo projektai (projektai)	0	1		
											R – Sukurtos arba atkurtos teritorijos, naudojamos ekonominei, rekreacinei ar turizmo paskirčiai (hektarai)	0	0,65		

		įrengimas.													
1.1.5.	Pramonės teritorijos vystymas ir verslo sąlygų gerinimas Kuršėnų mieste	Kuršėnų miesto pramonės teritorijos (išsidėsčiusios Plytinės skg. ir Gamyklos g.), trūkumų pašalinimas. Planuojamos veiklos: Pramonės g. ir Plytinės skg. modernizavimas bei Pramonės gatvės tęsinio statyba,	I	Šiaulių r. sav. administracija	2025 m. IV ketv.	2029 m. III ketv.	3 000 000	2 550 000	0	450 000	P – Integruoti teritorinio vystymo projektai (projektai)	0	1		
											R – Sukurtos arba atkurtos teritorijos, naudojamos ekonominei, rekreacinei ar turizmo paskirč	0	5,84		

		Gamyklos g. modernizavimas sujungiant sklypus – Plytinės skg. 21A (0,7656 ha), Plytinės skg. 78 (2,0646 ha.) bei Gamyklos g. formuojamą sklypą (1,0131 ha), kartu įrengiant apšvietimo tinklus, vandentiekio ir nuotekų tinklus.									iai (hektarai)				
1.1.6.	Bendradarbystės erdvės įkūrimas Joniškio r. savivaldybėje	Bendrarbystės erdvės SVV ir savarankiškai dirbantiems asmenims	I	Joniškio r. sav. administracija	2025 m. II ketv.	2029 m. III ketv.	500 000	425 000	0	75 000	P – Integruoti teritorinio vystymo projektai	0	1		Specializacija: Joniškio r. sav., įkurta bendradarbystės erdvė padės tinkamai pristatyti regiono verslo dalyvius ir jų produktus, pasinaudojant skaitmeninėmis fotografavimo, vaizdo turinio kūrimo galimybėmis. Komercinė, produktų

		, leidžianči os kurti veiklai reikalingą vaizdo ir garso turinį, įrengimas adresu Vilniaus g. 1, Joniškis. Planuoja mos veiklos: patalpų atnaujini mas įrengiant darbo erdves, fotografij os, vaizdo ir garso įrašų studijas, bendrąsia s erdves, technines patalpas; baldų ir įrangos įsigijimas .									(projek tai)				reklamos fotografija: fotografuojant produktus, siekiama pabrėžti jų privalumus, išskirtinumą ir kokybę. Tai gali būti maisto, drabužių, ar kitų produktų fotografavimas. Reklamos ir vaizdo turinio industrija: garso ir video įrašų studija. Verslas savarankiškai ar su specialistų pagalba galės pasiruošti nesudėtingus įrašus, įgarsins vaizdo / radijo reklamas ir pan.
											R – Metini s konsoli duotų viešųjų paslau gų vartoto jų skaičiu s (vartot ojai per metus)	0	750		

1.1.7.	Jungtinės veiklos sutartis dėl regiono investicinio patraukluumo padidinimo ir verslui palankios aplinkos pagerinimo	**Jungtinės veiklos sutarties parengimas ir pasirašymas dėl Šiaulių regiono investicinio patraukluumo padidinimo ir verslui palankios aplinkos pagerinimo.** Šiaulių rajono savivaldybė bus paskirta už bendros veiklos organizavimą, visoms savivaldybėms nustatytos konkrečios funkcijos.	NI	Akmenės r., Joniškio r., Kelmės r., Pakruojo r., Radviliškio r. ir Šiaulių r. savivaldybės	2024 m. IV ketv.	2025 m. I ketv.	0	0	0	0	P – Sudaryta jungtinės veiklos sutartis (vienetai)	0	1		
											R – Bendrai teikiamų viešųjų paslaugų skaičius, (vienetai)	0	1		

		1. Numatoma vykdyti bendras rinkodaros ir analizės priemones, skirtas investicinio patrauklumo padidinimui ir verslui palankios aplinkos kūrimui, šių priemonių įgyvendinimo stebėseną bei koordinavimą, vertinti jų kokybę. Nuolat atnaujinti ir tikslinti informaciją apie investicijoms parengtus													

		sklypus ir įrengtą inžinerinę infrastruktūrą savivaldybių svetainėse ir palaikyti nuorodas į šią informaciją. Įgyvendinus NI Kelmės rajono, Radviliškio rajono ir Šiaulių rajono savivaldybės potenciliems investuotojams bendrai teiks visą išsamią informaciją apie visose šiose savivaldybėse esančius													

		investicijoms parengtus sklypus ir juose įrengtus susisiekimo ir inžinerinės infrastruktūros objektus ir kitas investavimo sąlygas. 2. Vykdant verslo skatinimo ir verslumo ugdymo bendras veiklas, papildomai prisidės Akmenės rajono, Joniškio rajono ir Pakruojo rajono savivaldybės. Partneriai,													

		koordinuojant Šiaulių rajono savivaldybei, bendrai teiks informavimo, konsultavimo paslaugas gyventojams, SVV ir NVO, sudarydamos vienodas galimybes gauti paslaugas pagal šį veiksmų planą sukurtoje infrastruktūroje.													
1.1.8.	Jungtinės veiklos sutartis dėl neformaliojo švietimo Kelmės r.,	**Jungtinės veiklos sutartis dėl neformaliojo švietimo Kelmės r.,**	NI	Kelmės r., Šiaulių m. ir Šiaulių r. savivaldybės	2024 m. IV ketv.	2025 m. I ketv.	0	0	0	0	P – Sudarytos jungtinės veiklos sutartis (vienetai)	0	1		

	Šiaulių r. ir Šiaulių miesto savivaldybių gyventojams	**Šiaulių r. ir Šiaulių miesto savivaldybių gyventojams.** 1. Šiaulių rajono savivaldybė įsipareigoja vykdyti neformaliojo švietimo (etnokultūros krypties) stebėseną bei koordinavimą, vertinti teikiamų paslaugų kokybę, užtikrinti šių paslaugų teikimą savo valdomoje infrastruktūroje, Šiaulių r. Šiaulių									R – Bendrai teikiamų viešųjų paslaugų skaičius, (vienetai)	0	1		

		miesto ir Kelmės r. savivaldybių gyventojams. 2. Kelmės rajono savivaldybė įsipareigoja vykdyti neformaliojo švietimo (turizmo ir kraštotyros, gamtos ir ekologijos krypčių) stebėseną bei koordinavimą, vertinti teikiamų paslaugų kokybę, užtikrinti šių paslaugų teikimą savo valdomoje infrastruk													

		tūroje, Šiaulių r. Šiaulių miesto ir Kelmės r. savivaldybių gyventojams. 3. Funkcinės zonos savivaldybėms bus nustatyti konkretūs įsipareigojimai dėl žmogiškųjų išteklių skyrimo, duomenų teikimo, infrastruktūros prieinamumo užtikrinimo komunikacijos ir viešinimo bei apibrėžtos veiklos, įtraukiant bendrojo ugdymo													

		mokyklas, trečiojo amžiaus universitetus, nevyriausybines organizacijas ir kt.													
						Iš viso 1 uždav.	**15 559 584**	**13 225 082**	**0**	**2 334 502**					
1.2. Strategijos uždavinys															
Pritaikyti gamtos ir kultūros objektus lankymui, gerinti informacijos sklaidą															
1.2.1.	Tytuvėnų turizmo ir neformaliojo kraštotyros švietimo centro	Turizmo informacijos ir neformaliojo kraštotyros švietimo centro įrengimas (Kelmės g. 7a,	I	Kelmės r. sav. administracija	2025 m. IV ketv.	2029 m. II ketv.	3 600 000	2 643 421,80	0	956 578,20	P – Integruoti teritorinio vystymo projektai (projektai)	0	1		

	įrengimas	Tytuvėnai, Kelmės r. sav.), siekiant pristatyti FZ savivaldybių gamtos objektus, sakralinį paveldą, kultūros objektus, jungiamus Šv. Jokūbo kelio atkarpų ir kitų pro Tytuvėnus einančių bendrų FZ maršrutų. Panaudojant kuriamą infrastruktūrą kartu numatoma pritaikyti patalpas turizmo ir kraštotyros, bei gamtos ir									R – Metinis konsolidutų viešųjų paslaugų vartotojų skaičius (vartotojai per metus)	0	5 000		
											P – Naujų ar rekonstruotų pastatų, kurių pirminės energijos paklausa yra bent 20 % mažesnė, nei reikalauja energijos beveik	0	870		

		ekologijos neformaliajam vaikų ir suaugusių jų švietimui. Bus pastatytas naujas pastatas ir įrengtos: turizmo informacijos patalpos su FZ lankytinus objektus pristatančia interaktyvia ekspozicija; neformaliajam švietimui skirtos erdvės; salė pristatymams ir renginiams (naudojama tiek									nevartojantis pastatas, plotas (kvadratiniai metrai)				

		turizmo informacijos, tiek neformaliojo švietimo veiklai); bendrosios, pagalbinės patalpos.													
1.2.2.	Tytuvėnų m. Giliaus ežero pritaikymas lankymui (turistinis maršrutas "Gamtos išteklių įvairovė Šiaulių regione")	Giliaus ežero (Tytuvėnai, Kelmės r. sav.) pritaikymas lankymui rytinėje šio ežero pakrantėje: automobilių stovėjimo aikštelės (sklype Miško g. 7A), privažiavimo kelio nuo Miško g. iki	I	Kelmės r. sav. administracija	2025 m. II ketv.	2029 m. II ketv.	2 000 000	1 700 000	0	300 000	P – Sukurtos arba atkurtos atviros erdvės (kv. metrai)	0	100 000		
											P – Integruoti teritorinio vystymo projektai (projektai)	0	1		
											R – Sukurtos arba atkurtos	0	10		

		automobilių stovėjimo aikštelės įrengimas; pontoninio tilto su prieplauka, pažintinio tako įrengimas; paplūdimio modernizavimas; vaikų žaidimo aikštelės, takų Giliaus ežero pakrante įrengimas ir (ar) modernizavimas, apšvietimo įrengimas, mažosios architektūros ir kitos lankymui								teritorijos, naudojamos ekonominei, rekreacinei ar turizmo paskirčiai (hektarai)				

		reikalingos infrastruktūros įrengimas ir modernizavimas pagal universalaus dizaino principus.													
1.2.3.	Tytuvėnų m. Bridvaišio ež. pritaikymas lankymui (turistinis maršrutas "Gamtos išteklių įvairovė Šiaulių regione")	Bridvaišio ežero (Tytuvėnai, Kelmės r. sav.) pritaikymas lankymui: automobilių stovėjimo aikštelės Aušros g. 16 ir privažiavimo kelio modernizavimas (nuo	I	Kelmės r. sav. administracija	2025 m. II ketv.	2029 m. II ketv.	700 000	595 000	0	105 000	P – Sukurtos arba atkurtos atviros erdvės (kv.metrai)	0	10 000		
											P – Integruoti teritorinio vystymo projektai (projektai)	0	1		

		Aušros gatvės iki automobilių stovėjimo aikštelės); takų sistemos, apšvietimo ir paplūdimio modernizavimas; informacinės ir kitos lankymui reikalingos infrastruktūros įrengimas ar modernizavimas pagal universalaus dizaino principus.									R – Sukurtos arba atkurtos teritorijos, naudojamos ekonominei, rekreacinei ar turizmo paskirčiai (hektarai)	0	1		
1.2.4.	Žagarės dolomito atodangos pritaiky	Žagarės dolomito atodangos pritaikymas lankymui	I	Joniškio r. sav. administracija	2025 m. I ketv.	2029 m. III ketv.	900 000	765 000	0	135 000	P – Sukurtos arba atkurtos atviros	0	6 194,5		

	mas lankymui (turistinis maršrutas "Gamtos išteklių įvairovė Šiaulių regione")	(Dolomito g. 3 ir 6, Žagarė, Joniškio r. sav.). Numatomos veiklos objekte ir jo prieigose: automobilių stovėjimo aikštelės įrengimas; apžvalgos terasos ir apžvalgos aikštelių įrengimas; poilsio ir vaikų žaidimų aikštelių įrengimas; pasivaikščiojimo takų įrengimas; informacinės infrastruktūros, mažosios architektū								erdvės (kv. metrai)				
										P – Integruoti teritorinio vystymo projektai (projektai)	0	1		
										R – Sukurtos arba atkurtos teritorijos, naudojamos ekonominei, rekreacinei ar turizmo paskirčiai (hektarai)	0	3,81		

		ros elementų ir kitos lankymui reikalingos infrastruktūros įrengimas.													
1.2.5.	Žagarės ozo pritaikymas lankymui (turistinis maršrutas "Gamtos išteklių įvairovė Šiaulių regione")	Žagarės ozo, Žvelgaičio tvenkinio ir Švėtės upės pritaikymas lankymui (P.Cvirkos g., Žagarė, Joniškio r. sav.) (Žagarės ozo teritorija). Numatomos veiklos: pėsčiųjų tako, vedančio nuo Žagarės, įrengimas	I	Joniškio r. sav. administracija	2025 m. I ket v.	2029 m. III ket v.	1 079 473	917 552	0	161 921	P – Sukurtos arba atkurtos atviros erdvės (kv. metrai)	0	20 000		
											P – Integruoti teritorinio vystymo projektai (projektai)	0	1		
											R – Sukurtos arba atkurtos teritorijos,	0	2		

		; apžvalgos ir poilsio aikštelių įrengimas ; nusileidimų prie tvenkinio įrengimas buvusio malūno teritorijoje; liepto, pasivaikščiojimo takų įrengimas prie teritorijoje esančio šaltinio ir Švėtės užtvankos ; pažintinio tako, paukščių stebėjimo bokštelio įrengimas ; mažosios architektūros elementų, informacinės ir									naudojamos ekonominei, rekreacinei ar turizmo paskirčiai (hektarai)				

		kitos lankymui reikalingos infrastruktūros įrengimas.													
1.2.6.	Tyrulių pelkės pritaikymas lankymui (turistinis maršrutas "Gamtos išteklių įvairovė Šiaulių regione")	Tyrulių pelkės (Radviliškio r. sav.) pritaikymas lankymui. Planuojamos veiklos pelkėje ir jos prieigose: privažiavimo kelio (kelio Tyruliai – Giedriai atkarpos) modernizavimas; poilsio ir automobilių stovėjimo aikštelės įrengimas;	I	Radviliškio r. sav. administracija	2026 m. IV ketv.	2028 m. IV ketv.	941 000	799 850	0	141 150	P – Sukurtos arba atkurtos atviros erdvės (kv.metrai)	0	27 500		
											P – Integruoti teritorinio vystymo projektai (projektai)	0	1		
											R – Sukurtos arba atkurtos teritorijos, naudojamos	0	3		

		pažintinių takų įrengimas; tiltelio, pontonino liepto įrengimas; apžvalgos bokštelio įrengimas; mažosios architektūros elementų ir kitos lankymui reikalingos infrastruktūros įrengimas.									ekonominei, rekreacinei ar turizmo paskirčiai (hektarai)				
1.2.7.	Kruojos upės ir Pakruojo tvenkinio pritaikymas lankymui (turistinis maršruta	Kruojos upės ir Pakruojo tvenkinio (Pakruojo m.) pritaikymas lankymui. Numatomos veiklos objektuose ir jų	I	Pakruojo r. sav. administracija	2026 m. IV ketv.	2028 m. IV ketv.	1 600 000	1 120 000	0	480 000	P – Sukurtos arba atkurtos atviros erdvės (kv. metrai)	0	25 800		
											P – Integruoti teritori	0	1		

	s "Gamtos išteklių įvairovė Šiaulių regione")	prieigose: automobilių aikštelės įrengimas ; paplūdimių modernizavimas ir įrengimas ; apžvalgos aikštelės įrengimas ; esamų takų modernizavimas ir naujų įrengimas , laiptų, mažosios architektūros elementų ir kitos lankymui reikalingos infrastruktūros įrengimas .									nio vystymo projektai (projektai)				
											R – Sukurtos arba atkurtos teritorijos, naudojamos ekonominei, rekreacinei ar turizmo paskirčiai (hektarai)	0	4		
1.2.8.	Luokavos piliakaln	Luokavos piliakalnio	I	Akmenės r. sav.	2025 m.	2029 m.	141 123	119 954,55	0	21 168,45	P – Sukurtos arba	0	5 000		

	io pritaikymas lankymui (turistinis maršrutas "Gamtos išteklių įvairovė Šiaulių regione")	(Kultūros vertybių registro kodas (toliau – KVR) – 1824) (Akmenės r. sav.) pritaikymas lankymui. Numatomos veiklos: privažiavimo kelio prie piliakalnio įrengimas (nuo pagrindinio kelio Nr.1020) iki automobilių stovėjimo aikštelės prie objekto apie 1350 m); automobilių stovėjimo aikštelės,		administracija	II ketv.	III ketv.					atkurtos atviros erdvės (kv.metrai)				
											P – Integruoti teritorinio vystymo projektai (projektai)	0	1		
											R – Sukurtos arba atkurtos teritorijos, naudojamos ekonominei, rekreacinei ar turizmo paskirčiai (hektarai)	0	1		

		pėsčiųjų tako nuo automobilių stovėjimo aikštelės iki objekto, mažosios architektūros elementų ir kitos lankymui reikalingos infrastruktūros įrengimas.													
1.2.9.	Žemės gelmių sluoksnių Menčių karjere ir Sablauskių tvenkinio pritaikymas lankymui (turistinis	Žemės gelmių sluoksnių Menčių karjere ir Sablauskių tvenkinio (Akmenės r. sav.) ir kitų Akmenės r. sav. gamtos ir kultūros objektų pritaikym	I	Akmenės r. sav. administracija	2025 m. II ketv.	2027 m. IV ketv.	1 184 531,36	1 006 851,65	0	177 679,71	P – Sukurtos arba atkurtos atviros erdvės (kv. metrai)	0	3 300		
											P – Integruoti teritorinio vystymo projekt	0	1		

	maršrutas "Gamtos išteklių įvairovė Šiaulių regione"); Akmenės r. sav. gamtos ir kultūros objektų informacinės infrastruktūros įrengimas.	as lankymui. Planuojamos veiklos: 1. Menčių karjere ir jo prieigose – žemės gelmių sandaros apžvalgos aikštelės įrengimas; privažiavimo kelio nuo pagrindinio kelio (Nr.1014) iki apžvalgos aikštelės, automobilių stovėjimo aikštelės, mažosios architektūros elementų ir kitos lankymui reikalingos infrastruk									ai (projektai)				
											R – Metinis konsoliduotų viešųjų paslaugų vartotojų skaičius (vartotojai per metus)	0	11 750		
											R – Sukurtos arba atkurtos teritorijos, naudojamos ekonominei, rekreacinei ar turizmo paskirčiai (hektarai)	0	4		

		tūros įrengimas. 2. Sablauskių tvenkinyje ir prieigose: takų, automobilių stovėjimo aikštelės įrengimas; paplūdimio ir poilsio zonos įrengimas; mažosios architektūros elementų ir kitos lankymui reikalingos infrastruktūros įrengimas. 3. Funkcinei zonai skirtos												

		gamtos ir kultūros objektų informacinės infrastruktūros įrengimas Akmenės r. sav. teritorijoje esančiuose bendruose su kitomis savivaldybėmis maršrutuose. Planuojamos veiklos: infoterminalų, taktilinių žemėlapių, informacinio stendo (ekrano) įrengimas; kiti interaktyvūs												

		sprendimai.													
1.2.10.	Akmenės gamtos ir kultūros parko pritaikymas lankymui (turistinis maršrutas "Gamtos išteklių įvairovė Šiaulių regione")	Akmenės gamtos ir kultūros parko pritaikymas lankymui (adresas: Kadagių k., Akmenės sen.; Kadagių k. 1A, Akmenės sen.; Akmenė). Planuojamos veiklos: informacinės infrastruktūros, apšvietimo	I	Akmenės r. sav. administracija	2025 m. IV ketv.	2028 m. IV ketv.	350 000	297 500	0	52 500	P – Sukurtos arba atkurtos atviros erdvės (kv. metrai)	0	340 660		
											P – Integruoti teritorinio vystymo projektai (projektai)	0	1		
											R – Sukurtos arba atkurtos teritorij	0	34,73		

		įrengimas ar atnaujinimas, mažosios architektūros elementų ir kitos lankymui reikalingos infrastruktūros įrengimas.									os, naudojamos ekonominei, rekreacinei ar turizmo paskirčiai (hektarai)				
1.2.11.	Gamtos ir kultūros objektų pritaikymas lankymui Šiaulių rajono savivaldybėje (turistinis maršrutas "Gamtos išteklių įvairovė Šiaulių	Kuršėnų dvaro ir Ventos upės pritaikymas lankymui. Planuojamos veiklos objektų prieigose: naujų pėsčiųjų takų (apie 1.2 km) įrengimas (šalia sklypo Ventos g.	I	Šiaulių r. sav. administracija	2025 m. III ketv.	2029 m. III ketv.	1 500 000	1 275 000	0	225 000	P – Sukurtos arba atkurtos atviros erdvės (kv. metrai)	0	105 902		
											P – Integruoti teritorinio vystymo projektai (projektai)	0	1		

	regione")	11D) kairiajame Ventos upės krante – sujungiant esamą taką (dešiniam upės krante) su nauju (planuojama pradžia nuo tilto per Ventą iki Kuršėnų dvaro takų); mažosios architektūros elementų ir kitos lankymui reikalingos infrastruktūros įrengimas.									R – Sukurtos arba atkurtos teritorijos, naudojamos ekonominei, rekreacinei ar turizmo paskirčiai (hektarai)		10,59		Projektas yra vienas iš veiksmų Šiaulių rajono savivaldybės programoje - "Šiaulių rajono dvarų teritorijų ir parkų sutvarkymas pritaikant turizmui".
1.2.12.	Antanišikių miško	Antaniškių miško pritaikym	I	Radviliškio r. sav.	2025 m.	2028 m.	1 500 000	1 275 000	0	225 000	P – Sukurtos arba	0	9 151		

	pritaikymas lankymui (turistinis maršrutas "Gamtos išteklių įvairovė Šiaulių regione")	as lankymui (adresu Vytauto Landsbergio–Žemkalnio g. 26, Radviliškis). Planuojamos veiklos: stovyklavietės įrengimas, vaikų žaidimo aikštelės įrengimas, viešųjų tualetų, kitų mažosios architektūros elementų įrengimas, apšvietimo, video kamerų įrengimas, miško pažinimo regyklos		administracija	IV ket v.	IV ket v.					atkurtos atviros erdvės (kv. metrai)				
											P – Integruoti teritorinio vystymo projektai (projektai)	0	1		
											R – Sukurtos arba atkurtos teritorijos, naudojamos ekonominei, rekreacinei ar turizmo paskirčiai (hektarai)	0	0,9151		

		įrengimas, dviračių tako įrengimas, privažiavimo dviračiais sutvarkymas, laužavietės, stovų dviračiams, stalų ir suoliukų, informacinių stendų / ženklų įrengimas.									R – Dviračiams skirtos infrastruktūros metinis naudotojų skaičius (naudotojai per metus)	0	300		
											P – Dviračiams skirta infrastruktūra, kuriai suteikta parama (km)	0	0,36		
1.2.13.	Laičių tvenkinio pritaikymas lankymui (turistinis	Laičių tvenkinio (Pakruojo r. sav.) pritaikymas lankymui. Numatomos veiklos	I	Pakruojo r. sav.	2026 m. III ketv.	2028 m. III ketv.	800 000	560 000	0	240 000	P – Sukurtos arba atkurtos atviros erdvės (kv. metrai)	0	9 000		

	maršrutas "Gamtos išteklių įvairovė Šiaulių regione")	objekte ir prieigose: pėsčiųjų takų įrengimas; vaikų žaidimo aikštelės įrengimas; apšvietimo įrengimas; paplūdimio ir poilsio zonos įrengimas; pontoninių tiltų įrengimas; paukščių stebėjimo vietos įrengimas; mažosios architektūros elementų ir kitos lankymui reikalingos infrastruktūros								P – Integruoti teritorinio vystymo projektai (projektai)	0	1		
										R – Sukurtos arba atkurtos teritorijos, naudojamos ekonominei, rekreacinei ar turizmo paskirčiai (hektarai)	0	1		

		įrengimas.													
1.2.14.	Lietuvos valstybės atkūrimo šimtmečio ąžuolyno, Sidabros upės ir tvenkinio pritaikymas lankymui (turistinis maršrutas "Kelionė Šiaulių regiono istorinėmis vietomis")	Lietuvos valstybės atkūrimo šimtmečio ąžuolyno, Sidabros upės ir tvenkinio (Stadiono tak. 22, Joniškis) pritaikymas lankymui. Numatomos veiklos: privažiavimo kelio (nuo Joniškio miesto aplinkkelio, jungiančio valstybinį magistralinį kelią Nr. A12 (Ryga–	I	Joniškio r. sav. administracija	2025 m. I ketv.	2029 m. III ketv.	2 365 979,23	1 425 684,80	0	940 294,43	P – Sukurtos arba atkurtos atviros erdvės (kv. metrai)	0	309 033,02		
											P – Integruoti teritorinio vystymo projektai (projektai)	0	1		
											R – Sukurtos arba atkurtos teritorijos, naudojamos ekonominei, rekreac	0	45,46		

		Šiauliai–Tauragė–Kaliningradas) iki objekto)(numatoma modernizuoti kelio dangą apie 119 metrų ilgio); esančios automobilių stovėjimo aikštelės sujungimas takais su teritorijos lankytinais objektais; pėsčiųjų takų apšvietimo sistemos įrengimas; apžvalgos aikštelių įrengimas; dviračių tako įrengimas								inei ar turizmo paskirčiai (hektarai)				
										R.S.2.3025 Dviračiams skirtos infrastruktūros metinis naudotojų skaičius (naudotojai per metus)	0	1 000		
										P.B.2.0058 Dviračiams skirta infrastruktūra, kuriai suteikta parama (km)	0	0,42		

		; dviračių ir paspirtukų saugyklos – stoginės su įkrovimo stotele įrengimas; pontonino tilto ir valčių prieplaukos tvenkinyje įrengimas; sanitarinių patalpų, poilsio ir vaikų žaidimų aikštelių įrengimas; paplūdimio modernizavimas; mažosios architektūros elementų ir kitos lankymui												

		reikalingos infrastruktūros įrengimas.													
1.2.15.	Burbiškio dvaro sodybos pritaikymas lankymui (turistinis maršrutas "Kelionė Šiaulių regiono istorinėmis vietomis")	Burbiškio dvaro sodybos (KVR 472) (Burbiškio k., Radviliškio r. sav.) pritaikymas lankymui. Planuojamos veiklos objekte ir prieigose: Privažiuojamo kelio RD0241 prie dvaro nuo kelio RD0239 rekonstravimas; automobilių stovėjimo aikštelių įrengimas	I	Radviliškio r. sav. administracija	2025 m. III ketv.	2028 m. III ketv.	1 300 000	1 105 000	0	195 000	P – Sukurtos arba atkurtos atviros erdvės (kv. metrai)	0	270 000		
											P – Integruoti teritorinio vystymo projektai (projektai)	0	1		
											R – Sukurtos arba atkurtos teritorijos, naudojamos ekonominei,	0	27		

		(šiaurinėje dvaro sklypo dalyje); poilsio aikštelių su geriamojo vandens stotelėmis, įkrovų telefonams, suoliukų, pavėsinių, informacinių stendų ir kitų mažosios architektūros elementų bei lankymui reikalingos infrastruktūros įrengimas.									rekreacinei ar turizmo paskirčiai (hektarai)				
1.2.16.	Pakruojo rajono savivaldybės kultūros objektų	Lygumų Švč. Trejybės bažnyčios (KVR 16036),	I	Pakruojo r. sav. administracija	2026 m. III ketv.	2028 m. IV ketv.	600 000	420 000	0	180 000	P – Sukurtos arba atkurtos atviros	0	1 200		

	pritaikymas lankymui (turistinis maršrutas "Kelionė Šiaulių regiono istorinėmis vietomis")	Rozalimo Švč. Mergelės Marijos vardo bažnyčios (KVR 22186), Žeimelio evangelikų liuteronų bažnyčios (KVR 16039), Žeimelio karčemų kompleksо (KVR 1520) pritaikymas lankymui. Planuojama įrengti asmenų su negaliaporeikiams pritaikytus viešuosius tualetus, sutvarkyti prieigas, įrengti mažosios architektū								erdvės (kv. metrai)				
										P – Integruoti teritorinio vystymo projektai (projektai)	0	1		
										R - Sukurtos arba atkurtos teritorijos, naudojamos ekonominei, rekreacinei ar turizmo paskirčiai (hektarai)	0	4		

		ros elementus ir kitą lankymui reikalingą infrastruktūrą.													
1.2.17.	Kuršėnų dvaro sodybos teritorijos pritaikymas lankymui (turistinis maršrutas "Kelionė Šiaulių regiono istorinėmis vietomis")	Kuršėnų dvaro sodybos (KVR 16057), (Šiaulių r. sav., Ventos g. 7E, Kuršėnai) pritaikymas lankymui. Planuojamos veiklos: takų sistemos modernizavimas, mažosios architektūros elementų ir kitos lankymui reikalingos infrastruktūros	I	Šiaulių r. sav. administracija	2025 m. II ketv.	2027 m. IV ketv.	1 500 000	1 275 000	0	225 000	P – Sukurtos arba atkurtos atviros erdvės (kv.metrai)	0	89 915		Projektas yra vienas iš veiksmų Šiaulių rajono savivaldybės programoje - "*Šiaulių rajono dvarų teritorijų ir parkų sutvarkymas pritaikant turizmui*".
											P – Integruoti teritorinio vystymo projektai (projektai)	0	1		
											R – Sukurtos arba atkurtos teritorijos, naudojamos ekono	0	8,99		

		įrengimas.									minei, rekreacinei ar turizmo paskirčiai (hektarai)				
1.2.18.	Pakiršinio dvaro pritaikymas lankymui (turistinis maršrutas "Kelionė Šiaulių regiono istorinėmis vietomis")	Pakiršinio dvaro (KVR 492) (Parko g. 8, Pakiršinio k., Radviliškio r. sav.) ir jo prieigų pritaikymas lankymui. Planuojamos veiklos: lauko pavėsinės, takelių, apšvietimo; mažosios architektūros elementų ir kitos	I	Radviliškio r. sav. administracija	2026 m. IV ket v.	2028 m. III ket v.	323 000	274 550	0	48 450	P – Sukurtos arba atkurtos atviros erdvės (kv. metrai)	0	73 000		
											P – Integruoti teritorinio vystymo projektai (projektai)	0	1		
											R – Sukurtos arba atkurtos teritorijos, naudoj	0	7		

		lankymui reikalingos infrastruktūros įrengimas.									amos ekonominei, rekreacinei ar turizmo paskirčiai (hektarai)				
1.2.19.	Apžadų kapelių pritaikymas lankymui (turistinis maršrutas "Kelionė Šiauių regiono istorinėmis vietomis")	Apžadų kapelių (KVR 4170), adresas: Kairiškių k., Papilės sen.,Akmenės r. sav.) pritaikymas lankymui. Planuojamos veiklos objekto prieigose: privažiavimo (nuo kelio Kairiškiai – Šiurkiškės)	I	Akmenės r. sav. administracija	2025 m. II ketv.	2029 m. II ketv.	55 841	47 464,85	0	8 376,15	P – Sukurtos arba atkurtos atviros erdvės (kv. metrai)	0,00	511		
											P – Integruoti teritorinio vystymo projektai (projektai)	0	1		
											R – Sukurtos arba atkurtos teritorij	0	0,400		

		įrengimas; automobilių stovėjimo aikštelės, mažosios architektūros elementų ir kitos lankymui reikalingos infrastruktūros įrengimas.									os, naudojamos ekonominei, rekreacinei ar turizmo paskirčiai (hektarai)				
1.2.20.	Kelmės evangelikų reformatų bažnyčios pritaikymas lankymui (turistinis maršrutas "Kelionė Šiaulių regiono	Kelmės evangelikų reformatų bažnyčios (KVR 1379) pritaikymas lankymui. Planuojamos veiklos: bažnyčios prieigų pritaikymas žmonėms	I	Kelmės r. sav. administracija	2025 m. II ketv.	2029 m. II ketv.	550 000	467 500	0	82 500	P – Sukurtos arba atkurtos atviros erdvės (kv. metrai)	0	6 500		
											P – Integruoti teritorinio vystymo projektai	0	1		

	istorinėmis vietomis")	su negalia, automobilių stovėjimo aikštelės įrengimas, takų įrengimas, mažosios architektūros elementų ir kitos lankymui reikalingos infrastruktūros įrengimas.									(projektai)				
											R – Sukurtos arba atkurtos teritorijos, naudojamos ekonominei, rekreacinei ar turizmo paskirčiai (hektarai)	0	1		
1.2.21.	Kelmės Tūkstantmečio parko pritaikymas lankymui (turistinis maršrutas "Kelionė Šiaulių regiono	Kelmės Tūkstantmečio parko (Kelmė) pritaikymas lankymui. Planuojamos veiklos objekte ir prieigose: automobilių	I	Kelmės r. sav. administracija	2025 m. II ket v.	2029 m. II ket v.	400 000	340 000	0	60 000	P – Sukurtos arba atkurtos atviros erdvės (kv. metrai)	0	29 000		
											P – Integruoti teritorinio vystym	0	1		

	istorinėmis vietomis")	stovėjimo aikštelės įrengimas (šalia sklypo Pavasario g. 10), tilto per Kražantės upę ir takų nuo automobilių stovėjimo aikštelės iki parko įrengimas; apšvietimo, mažosios architektūros elementų įrengimas, poilsio vietos su erdvėmis vaikams ir kitos lankymui reikalingos infrastruktūros įrengimas.									o projektai (projektai)				
											R – Sukurtos arba atkurtos teritorijos, naudojamos ekonominei, rekreacinei ar turizmo paskirčiai (hektarai)	0	3		

1.2.22.	Burbaičių piliakalnio su gyvenviete pritaikymas lankymui (turistinis maršrutas "Kelionė Šiaulių regiono istorinėmis vietomis")	Burbaičių piliakalnio su gyvenviete (KVR 24507), vad. Piliuku (Burbaičių k., Kukečių sen., Kelmės r. sav.) pritaikymas lankymui. Planuojamos veiklos objekte ir prieigose: tilto (į Burbaičių piliakalnį) per Kražantės upę įrengimas; laiptų į piliakalnį atnaujinimas; informacinių stendų, mažosios architektū	I	Kelmės r. sav. administracija	2025 m. I ketv.	2029 m. II ketv.	225 000	191 250	0	33 750	P – Sukurtos arba atkurtos atviros erdvės (kv. metrai)	0	72 000		
											P – Integruoti teritorinio vystymo projektai (projektai)	0	1		
											R – Sukurtos arba atkurtos teritorijos, naudojamos ekonominei, rekreacinei ar turizmo paskirčiai	0	7		

		ros elementų ir kitos lankymui reikalingos infrastruktūros įrengimas.									(hektarai)				
1.2.23.	Kelmės r. savivaldybės kultūros objektų pritaikymas lankymui (turistinis maršrutas "Kelionė Šiaulių regiono istorinėmis vietomis")	Tytuvėnų Švč. M. Marijos, Angelų Karalienės bažnyčios (KVR 975), Kražių Švč. M. Marijos Nekaltojo Prasidėjimo bažnyčios (KVR 1380), Šaukėnų Švč. Trejybės bažnyčios (KVR 1382 bažnyčios vartai) ir Užvenčio	I	Kelmės r. sav. administracija	2025 m. I ketv.	2029 m. II ketv.	500 000	425 000	0	75 000	P – Sukurtos arba atkurtos atviros erdvės (kv. metrai)	0	3 103,50		
											P – Integruoti teritorinio vystymo projektai (projektai)	0	1		
											R – Sukurtos arba atkurtos teritorijos,	0	4		

		Šv. Marijos Magdalietės bažnyčios (KVR 1383) pritaikymas lankymui. Planuojamos veiklos objektų prieigose: viešųjų tualetų, mažosios architektūros elementų ir kitos lankymui reikalingos infrastruktūros įrengimas.									naudojamos ekonominei, rekreacinei ar turizmo paskirčiai (hektarai)				
1.2.24.	Maironių akmens su "vaiko pėda" ir šaltinio	Maironių akmens su "vaiko pėda" (KVR 6072) ir šaltinio	I	Kelmės r. sav. administracija	2026 m. I ketv.	2029 m. II ketv.	200 000	170 000	0	30 000	P – Sukurtos arba atkurtos atviros erdvės	0	2 900		

	pritaikymas lankymui (turistinis maršrutas "Kelionė Šiaulių regiono istorinėmis vietomis")	(KVR 26436) (Maironių k., Liolių sen., Kelmės r. sav.) pritaikymas lankymui. Planuojamos veiklos objektų prieigose: poilsio ir automobilių stovėjimo aikštelės įrengimas; pėsčiųjų takų, mažosios architektūros elementų bei kitos lankymui reikalingos infrastruktūros įrengimas.									(kv. metrai)				
											P – Integruoti teritorinio vystymo projektai (projektai)	0	1		
											R – Sukurtos arba atkurtos teritorijos, naudojamos ekonominei, rekreacinei ar turizmo paskirčiai (hektarai)	0	1		
	Pavandenės	Pavandenės dvaro	I	Kelmės r. sav.	2026	2029	75 000	63 750	0	11 250	P – Sukurt	0	50 000		

1.2.25.	(Sakelinės) buv. dvaro sodybos pritaikymas lankymui (turistinis maršrutas "Kelionė Šiaulių regiono istorinėmis vietomis")	sodybos (KVR 199)(Pavandenės k., Užvenčio sen., Kelmės r. sav.) pritaikymas lankymui. Planuojamos veiklos objekte ir prieigose: poilsio ir automobilių stovėjimo aikštelės įrengimas; parko takų, taktilinio stendo – atkuriančio dvaro rūmų vaizdą, mažosios architektūros elementų ir kitos lankymui reikalingo		administracija	m. I ket v.	m. II ket v.					os arba atkurtos atviros erdvės (kv. metrai)				
											P – Integruoti teritorinio vystymo projektai (projektai)	0	1		
											R – Sukurtos arba atkurtos teritorijos, naudojamos ekonominei, rekreacinei ar turizmo paskirčiai (hektarai)	0	5		

		s infrastruktūros įrengimas.													
1.2.26.	Kubilių, Papušynio piliakalnio su gyvenviete pritaikymas lankymui (turistinis maršrutas "Kelionė Šiaulių regiono istorinėmis vietomis")	Kubilių, Papušynio piliakalnio su gyvenviete (KVR 24513) (Papušynio k., Tytuvėnų sen., Kelmės r. sav.) pritaikymas lankymui. Planuojamos veiklos objekte ir prieigose: poilsio ir automobilių stovėjimo aikštelės įrengimas, prieigos prie piliakalnio,	I	Kelmės r. sav. administracija	2026 m. I ketv.	2029 m. II ketv.	50 000	42 500	0	7 500	P – Sukurtos arba atkurtos atviros erdvės (kv. metrai)	0	20 000		
											P – Integruoti teritorinio vystymo projektai (projektai)	0	1		
											R – Sukurtos arba atkurtos teritorijos, naudojamos ekonominei, rekreac	0	2		

		apžvalgos aikštelės piliakalnio viršūnėje įrengimas; laiptų į piliakalnį modernizavimas; mažosios architektūros elementų ir kitos lankymui reikalingos infrastruktūros įrengimas.									inei ar turizmo paskirčiai (hektarai)				
1.2.27.	Medžio kalnio pritaikymas lankymui (turistinis maršrutas "Kelionė Šiaulių regiono istorinėmis	Kalno, vad. Medžiokalniu (KVR 17166)(Kražių mstl., Kelmės r. sav.) pritaikymas lankymui. Planuojamos	I	Kelmės r. sav. administracija	2026 m. I ketv.	2029 m. II ketv.	100 000	85 000	0	15 000	P – Sukurtos arba atkurtos atviros erdvės (kv. metrai)	0	34 000		
											P – Integruoti teritorinio vystym	0	1		

	vietomis")	veiklos objekte ir prieigose: automobilių stovėjimo aikštelės ir prieigos prie piliakalnio įrengimas; esamų apžvalginių takų modernizavimas; mažosios architektūros elementų ir kitos lankymui reikalingos infrastruktūros įrengimas.									o projektai (projektai)				
											R – Sukurtos arba atkurtos teritorijos, naudojamos ekonominei, rekreacinei ar turizmo paskirčiai (hektarai)	0	3,4		
1.2.28.	Kalniškių, Spakainasties piliakalnio su gyvenvi	Kalniškių, Spakainasties piliakalnio, dar vadinamo	I	Kelmės r. sav. administracija	2026 m. I ketv.	2029 m. II ketv.	60 000	51 000	0	9 000	P – Sukurtos arba atkurtos atviros erdvės	0	6 000		

	ete pritaikymas lankymui (turistinis maršrutas "Kelionė Šiaulių regiono istorinėmis vietomis")	Biržės kalnu (KVR 24511)(Kalniškių k., Šaukėnų sen., Kelmės r. sav.), pritaikymas lankymui. Planuojamos veiklos objekte ir prieigose: poilsio vietos ir automobilių stovėjimo aikštelės įrengimas; esamų piliakalnio laiptų modernizavimas; mažosios architektūros elementų ir kitos lankymui reikalingos									(kv. metrai)				
											P – Integruoti teritorinio vystymo projektai (projektai)	0	1		
											R – Sukurtos arba atkurtos teritorijos, naudojamos ekonominei, rekreacinei ar turizmo paskirčiai (hektarai)	0	3		

		infrastruktūros įrengimas.													
1.2.29.	Šeduvos kultūros ir gamtos objektų pritaikymas lankymui (turistinis maršrutas "Kelionė Šiaulių regiono istorinėmis vietomis")	Šeduvos žydų senųjų kapinių (KVR 21784), Niauduvos upelio, Šeduvos bažnyčios (KVR 1573), Šeduvos miesto kapinėse esančių kultūros paveldo objektų, Šeduvos miesto senosios vietos (KVR 30340) ir joje esančių kitų kultūros paveldo objektų	I	Radviliškio r. sav. administracija	2025 m. I ketv.	2028 m. IV ketv.	3 700 000	3 145 000	0	555 000	P – Sukurtos arba atkurtos atviros erdvės (kv. metrai)	0	9 337		
											P – Integruoti teritorinio vystymo projektai (projektai)	0	1		
											R – Sukurtos arba atkurtos teritorijos, naudojamos ekonominei,	0	1		

		pritaikymas lankymui (Šeduvos m., Radvilišk io r. sav.). Planuojamos veiklos: 1. Gatvės atkarpos tarp Kėdainių ir Žvejų gatvių (0.28 km) ir Žvejų g. aplinkkelio (0,57 km) statybos bei kapitalinio remonto darbai; 2. Pėsčiųjų ir dviračių tako 2,6 km. nauja statyba nuo Šeduvos m. autobusų stotelės									rekreacinei ar turizmo paskirčiai (hektarai)				
											R – Dviračiams skirtos infrastruktūros naudotojų skaičius per metus (naudotojai per metus)	0	3 500		
											P – Dviračiams skirta infrastruktūra, kuriai suteikta parama (kilometrai)	0	3		

		(Vytauto g. 28, Šeduvos m., Radvilišk io r. sav.) pagal Niauduvo s upelį iki Šeduvos žydų senųjų kapinių. Mažosios architektū ros elementų, informaci nės ir kitos lankymui reikalingo s infrastruk tūros įrengimas .													
1.2 .30 .	Dabikin ės dvaro parko pritaiky mas lankymu i (turistini s	Dabikinės dvaro parko (KVR 38841) (Akmenė s r. sav., Akmenės sen.,	I	Akmen ės r. sav. admini stracija	202 6 m. II ket v.	202 8 m. IV ket v.	300 000	255 000	0	45 000	P – Sukurt os arba atkurto s atviros erdvės (kv.me trai)	0	30 000		

	maršrutas "Kelionė Šiaulių regiono istorinėmis vietomis")	Dabikinės k.) pritaikymas lankymui. Planuojamos veiklos objekte ir prieigose: automobilių stovėjimo aikštelės įrengimas; parko teritorijos apšvietimo, mažosios architektūros elementų ir kitos lankymui reikalingos infrastruktūros įrengimas.									P – Integruoti teritorinio vystymo projektai (projektai)	0	1		
											R – Sukurtos arba atkurtos teritorijos, naudojamos ekonominei, rekreacinei ar turizmo paskirčiai (hektarai)	0	3		
1.2.31.	Papilės II piliakalnio pritaikymas lankymu	Papilės II piliakalnio (KVR 1822)(Akmenės r. sav., Papilė)	I	Akmenės r. sav. administracija	2026 m. IV ket v.	2028 m. IV ket v.	50 000	0	0	50 000	P – Sukurtos arba atkurtos atviros erdvės	0	10 000		

	i (turistinis maršrutas "Kelionė Šiaulių regiono istorinėmis vietomis")	pritaikymas lankymui. Planuojamos veiklos objekte ir jo prieigose: takų, apžvalgos aikštelės, apšvietimo, mažosios architektūros elementų ir kitos lankymui reikalingos infrastruktūros įrengimas.									(kv. metrai)				
											P – Integruoti teritorinio vystymo projektai (projektai)	0	1		
											R – Sukurtos arba atkurtos teritorijos, naudojamos ekonominei, rekreacinei ar turizmo paskirčiai (hektarai)	0	1		
1.2.32.	Kultūros objektų, esančių Šv. Jokūbo	Vadaktų dvarvietės (KVR 23870)(Vadaktai,	I	Radviliškio r. sav. administracija	2026 m. IV	2028 m. II	176 000	149 600	0	26 400	P – Sukurtos arba atkurtos	0	5 000		

	piligrimi niame kelyje, pritaiky mas lankymu i (turistini s maršruta s "Piligri mų keliais")	Radvilišk io r. sav.), Vileikių dvaro sodybos fragment ų (KVR 510) (Vileikiai, Radvilišk io r. sav.) teritorijų pritaikym as lankymui. Planuoja mos veiklos objektuos e ir jų prieigose: dviejų poilsio aikštelių įrengimas (Vadaktu ose ir Vileikiuo se); geriamojo vandens stotelių, įkrovų telefono baterijai, suoliukų, pavėsinių ir kitos			ket v.	ket v.					atviros erdvės (kv. metrai)				
											P – Integru oti teritori nio vystym o projekt ai (projek tai)	0	1		
											R – Sukurt os arba atkurto s teritorij os, naudoj amos ekono minei, rekreac inei ar turizm o paskirč iai (hektar ai)	0	6		

		lankymui reikalingos infrastruktūros įrengimas.													
1.2.33.	Kryžių kalno pritaikymas lankymui (turistinis maršrutas "Piligrimų keliais")	Kryžių kalno (KVR 23879) (Jurgaičiai, Šiaulių r. sav.) pritaikymas lankymui. Planuojamos veiklos objekte: Šiaulių rajono turizmo ir verslo informacijos centro prie Kryžių kalno (KVR 23879) (Domantai, Šiaulių r. sav.) patalpų įrengimas	I	Šiaulių r. sav. administracija	2026 m. II ketv.	2029 m. III ketv.	263 128	223 658	0	39 470	R – Metinis konsolidutų viešųjų paslaugų vartotojų skaičius (vartotojai per metus)	0	2 000		
											P – Integruoti teritorinio vystymo projektai (projektai)	0	1		

		ir moderniz avimas.													
1.2.34.	Kudinų piliakalnio (kitaip vadinamo Šiaulės kalnu) pritaikymas lankymui (turistinis maršrutas "Kelionė Šiaulių regiono istorinėmis vietomis")	Kudinų piliakalnio (KVR 5559)(kitaip vadinamo Šiaulės kalnu) (Kalnų k. Radviliškio r. sav.) pritaikymas lankymui. Planuojamos veiklos: vietinės reikšmės kelio modernizavimas (1,32 km) (nuo rajoninio kelio Šiaulėnai – Šaukotas – Pašušvys (3405) iki automobilių	I	Radviliškio r. sav. administracija	2025 m. II ketv.	2029 m. III ketv.	700 000	595 000	0	105 000	P – Sukurtos arba atkurtos atviros erdvės (kv. metrai)	0	5 926,50		
											P – Integruoti teritorinio vystymo projektai (projektai)	0	1		
											R – Sukurtos arba atkurtos teritorijos, naudojamos ekonominei, rekreacinei ar turizm	0	0,59		

		stovėjimo aikštelės ties piliakalniu).									o paskirčiai (hektarai)				
1.2.35.	Jungtinės veiklos sutartis dėl Šiaulių regiono gamtos ir kultūros	**Jungtinės veiklos sutarties parengimas ir pasirašymas dėl Šiaulių regiono**	NI	Akmenės r., Joniškio r., Kelmės r., Pakruojo r., Radvili	2024 m. IV ketv.	2025 m. I ketv.	0	0	0	0	P – Sudaryta jungtinės veiklos sutartis (vienetai)	0	1		

	objektų pritaikymo lankymui ir informacinės sklaidos gerinimo	**gamtos ir kultūros objektų pritaikymo lankymui ir informacinės sklaidos gerinimo.** Už bendrą veiklos valdymą, organizavimą, koordinavimą atsakinga Kelmės rajono savivaldybės administracija (išskyrus nematerialaus kultūros paveldo sritį). Šiaulių r. savivaldybės administracija koordinu		škio r., Šiaulių m. ir Šiaulių r. savivaldybės							R – Bendrai teikiamų viešųjų paslaugų skaičius, (vienetai)	0	1		

		os, organizuos regiono turizmo nematerialaus kultūros paveldo vertybių informacijos sklaidos bendrų veiklų įgyvendinimą ir kartu su Akmenės r., Joniškio r., Kelmės r., Radviliškio r., Pakruojo r., Šiaulių miesto savivaldybėmis prisidės prie veiklų vykdymo. Visi partneriai, koordinuojant													

		Kelmės r. savivaldybės Turizmo ir verslo informacijos centrui, kurs bendrą komunikacijos priemonių planą, formuos bendrus regiono turizmo maršrutus. Koordinatorius įgaliojamas vykdyti regiono turizmo objektų infrastruktūros ir informacijos sklaidos įgyvendinimo stebėseną bei koordinav													

		imą, vertinti atliekamų veiklų kokybę. Visoms regiono savivaldybėms numatomos ir apibrėžiamos konkrečios atsakomybės ir įsipareigojimai įgyvendinant komunikacijos ir analizės veiklas, susijusias su regioninių turistinių maršrutų palaikymu ir bendra rinkodara, leidžiančias atskleisti													

		regiono turistinį potencialą. Visos regiono savivaldybės užtikrins veiklų įgyvendinimą ir sklaidą pasitelkusios savo infrastruktūrą ir žmogiškuosius išteklius, į jų vykdymą įtraukiant turizmo, turizmo ir verslo informacijos centrus.													
						Iš viso 2 uždav.	**29 790 076**	**23 827 088**	**0**	**5 962 988**					
1.3. Strategijos uždavinys															
Padidinti viešojo keleivinio transporto ir atliekų tvarkymo sistemų efektyvumą															

1.3.1.	Radviliškio r. savivaldybės viešojo keleivinio transporto infrastruktūros plėtra ir modernizavimas.	Numatoma modernizuoti šiuos svarbius viešojo transporto mazgus: 1. Šeduvos m. autobusų stotelė (Vytauto g. 28, Šeduvos m., Radviliškio r. sav.). Planuojamos veiklos: informacinių priemonių diegimas; stotelės ir jos prieigų modernizavimas; 2. Radviliškio r. savivaldybėje esančių ir	I	Radviliškio r. sav. administracija	2025 m. II ketv.	2028 m. II ketv.	1 800 000	1530 000	0	270000	P – Integruoti teritorinio vystymo projektai (projektai)	0	1		Vieningo el. bilieto sistema finansuojama Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemonės plano „Naujos kartos Lietuva“ ir Lietuvos Respublikos valstybės biudžeto lėšomis, https://e-tar.lt/portal/lt/legalAct/8eb2f5f0e75a11ee9f5b8ffa077f9188
											R – Metinis konsoliduotų viešųjų paslaugų vartotojų skaičius (vartotojai per metus)	0	20 000		

		Šiaulių r., Radviliškio r. bei Šiaulių miesto savivaldybes jungianči uose maršrutuose viešojo keleivinio transporto stotelių atnaujinimas (planuojamas objektų skaičius - 53 vnt.), keleivių laukimo paviljonų, stoginių įrengimas ir (ar) modernizavimas.													
1.3.2.	Viešojo keleivinio transporto paslaugų prieinamumo	Numatoma modernizuoti šiuos svarbius viešojo transporto mazgus: 1)	I	Šiaulių r. sav. administracija, UAB "Kuršėnų autobu	2026 m. I ketv.	2029 m. III ketv.	588236	500000	0	88236	P – Integruoti teritorinio vystymo projektai	0	1		

	didinimas Šiaulių r. savivaldybėje.	Kuršėnų autobusų stotis (Vilniaus g. 41, Kuršėnai) Planuojamos veiklos: Kuršėnų stoties pastato ir prieigų modernizavimas; informacinių priemonių diegimas; keleivių laukimo paviljonų, stoginių įrengimas ir (ar) modernizavimas; išmaniųjų švieslenčių įvažose į Kuršėnų autobusų stotį įrengimas. 2) Šiaulių r. savivaldy		sų parkas"							(projektai)				
											P – Naujų ar rekonstruotų pastatų, kurių pirminės energijos paklausa yra bent 20 % mažesnė, nei reikalauja energijos beveik nevartojantis pastatas, plotas (kvadratiniai metrai)	0	120		
											R – Metinis konsoliduotų	0	800		

		bėje esančių ir Šiaulių r., Radviliškio r. bei Šiaulių miesto savivaldybes jungiančiuose maršrutuose keleivinio transporto stotelių atnaujinimas (8 vnt.).									viešųjų paslaugų vartotojų skaičius (vartotojai per metus)				
1.3.3.	Jungtinės veiklos sutartis dėl viešojo keleivinio transporto	**Jungtinės veiklos sutartis dėl viešojo keleivinio transporto**	NI	Radviliškio r., Šiaulių m. ir Šiaulių r. savivaldybės	2024 m. IV ketv.	2025 m. I ketv.	0	0	0	0	P – Sudarytą jungtinės veiklos sutartis (vienetai)	0	1		

	sistemos efektyvumo padidinimo Radviliškio r., Šiaulių r. ir Šiaulių miesto gyventojams	**sistemos efektyvumo padidinimo Radviliškio r. sav., Šiaulių r. sav. ir Šiaulių miesto sav. gyventojams.** Įgyvendinant neinvesticinį veiksmą Šiaulių miesto savivaldybės administracija bus paskirta organizatoriumi ir koordinatoriumi Radviliškio r., Šiaulių m. ir Šiaulių r. savivaldybių teritorijos									R – Bendrai teikiamų viešųjų paslaugų skaičius, (vienetai)	0	1		

		e atlikti viešojo transporto sistemos stebėseną bei koordinavimą, vertinti paslaugų kokybę. Visi partneriai susitars dėl vieningo savivaldybių elektroninio bilieto ir maršrutų planavimo sistemos valdymo, parengs bendrą komunikacijos priemonių planą, teiks informavimo ir konsultavimo paslaugas													

		gyventojams, kaip naudotis sukurta vieninga savivaldybių elektroninio bilieto sistema. Kiekvienas iš partnerių prisidės prie bendros paslaugos teikimo, modernizuodamas viešojo transporto infrastruktūrą. Šia sutartimi FZ savivaldybėms bus nustatyti konkretūs įsipareigojimai dėl FZ atliekamų veiklų.													

1.3.4.	Ventos DGAS aikštelės išplėtimas	Veikiančios Ventos DGAS aikštelės išplėtimas tam, kad joje būtų galima surinkti didesnį gyventojų atvežamų atliekų kiekį, žaliąsias atliekas bei įrengti „Daiktų kiemą“; Akmenės rajono savivaldybės gyventojų švietimo ir viešinimo priemonės atliekų rūšiavimo, Ventos DGAS aikštelės naudojimo bei kitomis atliekų prevencij	I	VšĮ Šiaulių regiono atliekų tvarkymo centras	2026 m. III ketv.	2027 m. III ketv.	288 900	245 565	0	43 335	R – Surinktos atskirai išrūšiuotos atliekos (tonos per metus)	0	250		
											P – Įgyvendintos viešinimo kampanijos atliekų prevencijos ir tvarkymo temomis (skaičius)	0	1		
											R – Investicijos į rūšiuojamojo atliekų surinkimo įrengin	0	260 010		

		os ir tvarkymo temomis įgyvendinimas.									ius (eurai)				
1.3.5.	Atliekų tvarkymo paslaugų gerinimas Kelmės rajone	DGAS aikštelės įrengimas Kelmės rajono šiaurės vakarinėje dalyje – Užventyje. Atliekų, tinkamų paruošti pakartotinai naudoti, priėmimo vietų tinklo išplėtimas, įrengiant stotelę „Daiktų kiemas“ Tytuvėnų Atliekų priėmimo punkte ir stotelę „Daiktų kiemas“ Užvenčio DGAS	I	VšĮ Šiaulių regiono atliekų tvarkymo centras	2025 m. III ketv.	2028 m. I ketv.	992 117,15	843 299,57	0	148 817,58	R – Surinktos atskirai išrūšiuotos atliekos (tonos per metus)	0	808,75		
											P – Įgyvendintos viešinimo kampanijos atliekų prevencijos ir tvarkymo temomis (skaičius)	0	1		
											R – Investicijos į rūšiuojamojo	0	982 117,15		

		aikštelėje; Kelmės rajono gyventojų švietimo ir viešinimo atliekų rūšiavimo, Užvenčio DGAS aikštelės bei dviejų įrengtų stotelių „Daiktų kiemas“ naudojimo ir kitomis atliekų prevencijos bei tvarkymo temomis priemonės įgyvendinimas.									atliekų surinkimo įrenginius (eurai)				
1.3.6.	Atliekų tvarkymo paslaugų gerinimas	DGAS aikštelės įrengimas Pakruojo r. savivaldybėje tam, kad joje	I	VšĮ Šiaulių regiono atliekų tvarkymo centras	2026 m. II ketv.	2028 m. III ketv.	600 000	510 000	0	90 000	R – Surinktos atskirai išrūšiuotos atliekos	0	350		

	Pakruojo rajone	būtų galima surinkti gyventojų atvežamas atliekas, žaliąsias atliekas bei įrengti „Daiktų kiemą“; Pakruojo rajono gyventojų švietimo ir viešinimo priemonės atliekų rūšiavimo, DGAS aikštelės naudojimo bei kitomis atliekų prevencijos ir tvarkymo temomis įgyvendinimas.									(tonos per metus)				
											P – Įgyvendintos viešinimo kampanijos atliekų prevencijos ir tvarkymo temomis (skaičius)	0	1		
											R – Investicijos į rūšiuojamojo atliekų surinkimo įrenginius (eurai)	0	550 000		
1.3.7.	Rūšiuojamojo atliekų surinkimo	Plėsti atliekų, tinkamų paruošti pakartotin	I	VšĮ Šiaulių regiono atliekų tvarky	2025 m. III	2028 m. II	992 117,15	843 299,57	0	148 817,58	R – Surinktos atskirai išrūšiu	0	581,44		

	skatinimas Radviliškio rajone	ai naudoti, priėmimo vietų (stotelių „Daiktų kiemas“) tinklą, įrengiant 3 vnt. stotelių Radviliškio rajono savivaldybėje veikiančiose DGAS aikštelėse. Įrengti papildomą (trūkstamą) DGASA Radviliškio rajono vakarinėje dalyje. Įgyvendinti viešinimo kampaniją atliekų prevencijos ir tvarkymo temomis		mo centras	ketv.	ketv.					otos atliekos (tonos per metus)				
											P – Įgyvendintos viešinimo kampanijos atliekų prevencijos ir tvarkymo temomis (skaičius)	0	1		
											R – Investicijos į rūšiuojamojo atliekų surinkimo įrenginius (eurai)	0	982 117,15		

		Radvilišk io rajono gyventoja ms.													
						iš viso 3 užda v.	**5 261 370,30**	**4 472 164,14**	**0,00**	**789 206,16**					
						iš viso FZ strat egija :	**50 611 030**	**41 524 334**	**0**	**9 086 696**					

Pastabos:

1. Toliau tekstuose: jei šaltinis statistiniams duomenims nebus nurodytas, vadinasi tai yra Valstybės duomenų agentūros statistiniai duomenys.
2. Investuoti Šiauliuose (2024). https://globalus.siauliai.lt/investuoti/
3. Akmenės laisvoji ekonominė zona (2024). https://akmenefez.lt/
4. 1999 m. birželio 9 d. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas Nr. 757 „Dėl Valstybinės reikšmės automobilių kelių sąrašo patvirtinimo“, https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.570A9BF4BF16/asr
5. Šiaulių prekybos, pramonės ir amatų rūmai (2024). https://rumai.lt/
6. Šiaulių pramonininkų asociacija (2024). http://siauliai-pramone.lt/
7. Kelmės turizmo ir verslo informacijos centras (2024). Leidiniai. https://www.infokelme.lt/info/leidiniai/
8. Žiemgalos planavimo regionas (2019). Įspūdinga kelionė po dvarų ir rūmų parkus. Žiemgala. Šiaurės Lietuva. https://www.pakruojis.lt/data/public/uploads/2022/09/parkai.pdf
9. Camino Lituano (2024). https://caminolituano.com/
10. Baltų kelias. Žiemgalių ratas (2024). https://www.baltukelias.lt/marsrutai/baltu-kelias-ziemgaliu-ratas/
11. Šiaulių turizmo informacijos centras (2024). Saulės kelias. https://interactivemaps.eu/lt/zemelapis/?mapid=19401
12. Žemaitijos saugomų teritorijų direkcija (2024). Kurtuvėnų regioninio parko lankytinos vietos ir takai. https://zemaitijosstd.lrv.lt/lt/regioniniai-parkai-ir-rezervatas/kurtuvenu-regioninio-parko-lankytinos-vietos-ir-takai/
13. Žemaitijos saugomų teritorijų direkcija (2024). Tytuvėnų regioninio parko lankytinos vietos ir takai. https://zemaitijosstd.lrv.lt/lt/regioniniai-parkai-ir-rezervatas/tytuvenu-regioninio-parko-lankytinos-vietos-ir-takai/
14. STEAM ugdymo srityje sąveikauja gamtos mokslų (S – Science), technologijų (T – Technology), inžinerijos (E – Engineering), menų (kūrybinių veiklų) (A – Arts) ir matematikos (M – Mathematics) mokslų elementai.
15. Šiaulių Simono Daukanto inžinerijos gimnazija (2024). Neformalusis ugdymas. https://www.daukantas.lt/index.php?sr=up&p=nef
16. Vilniaus universiteto Šiaulių akademija (2024). STEAM centras. https://www.sa.vu.lt/mokslas-ir-menas-visuomenei/vusa-steam-centras

17. Šiaulių rajono savivaldybės etninės kultūros ir tradicinių amatų centras (2024). https://www.kursenuamatucentras.lt/
18. Projektas „Bendra, atvira elektroninio bilieto sistema Šiaulių regiono viešajame transporte“ (2024). Prioritetinių skaitmeninimo projektų, finansuojamų Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemonės plano „Naujos kartos Lietuva“ ir Lietuvos Respublikos valstybės biudžeto lėšomis, sąrašas. Patvirtinta Lietuvos Respublikos ekonomikos ir inovacijų ministro 2024 m. kovo 21 d. įsakymu Nr. 4-156. https://e-tar.lt/portal/lt/legalAct/8eb2f5f0e75a11ee9f5b8ffa077f9188
19. Šiaulių regiono atliekų prevencijos ir tvarkymo 2021–2027 m. planas (2023). Patvirtinta Šiaulių regiono plėtros tarybos 2023 m. kovo 30 d. sprendimu Nr. ŠR/TS-15. https://siauliuregionas.lt/wp-content/uploads/2023/04/SR-TS-15-priedas..pdf
20. Britannica Money (2024). Central-place theory. https://www.britannica.com/money/central-place-theory
21. Culwinder Singh (2023). Core-Periphery Model by Friedman. https://pangeography.com/core-periphery-model-by-friedman/
22. Valstybės duomenų agentūra (2024). Šiaulių apskrities švieslentė. https://osp.stat.gov.lt/lietuvos-regionai-2021/lietuvos-suskirstymas/siauliu-apskritis
23. Demografinės senatvės koeficientas – pagyvenusių (65 metų ir vyresnio amžiaus) žmonių skaičius, tenkantis šimtui vaikų iki 15 metų amžiaus metų pradžioje. Šaltinis: Valstybės duomenų agentūra (2024). Terminų žodynas. https://osp.stat.gov.lt/statistikos-terminu-zodynas
24. Socialinės pašalpos gavėjų skaičiaus dalis nuo gyventojų skaičiaus, % (vidutinis gavėjų sk. per mėnesį). Šaltinis: Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerija (2024). https://socmin.lrv.lt/lt/veiklos-sritys/seima-ir-vaikai/socialine-parama-seimoms-ir-vaikams/statistika/
25. Pridėtinė vertė gamybos sąnaudomis – produkcijos vertės ir tarpinio vartojimo skirtumas, pridėjus subsidijas ir atėmus gamybos mokesčius. Pridėtinė vertė (gamybos sąnaudomis) apskaičiuojama taip: pardavimų pajamos, pridėjus kitos veiklos pajamas (atėmus ilgalaikio turto pardavimo pajamas), pridėjus kapitalizuotą produkciją, pridėjus atsargų pasikeitimą per metus, atėmus prekių ir paslaugų pirkimą, pridėjus subsidijas bei atėmus mokesčius gaminiams ir gamybai. Šaltinis: Lietuva skaičiais (2023 m. leidimas). Įmonių statistika. https://osp.stat.gov.lt/imoniu-statistika1).
26. Apyvarta (pardavimo pajamos) – ūkio subjekto per ataskaitinį laikotarpį pripažintos arba gautos pajamos pardavus prekes ir (arba) suteikus paslaugas, iš kurių atimtos grąžintų prekių pardavimo, nukainojimo, nuolaidų sumos. Neįskaitomos pajamos, kurios pelno (nuostolių) ataskaitoje parodomos, kaip kitos veiklos rezultatas, taip pat finansinės ir investicinės veiklos pajamos. Lietuva skaičiais (2023 m. leidimas). Įmonių statistika. https://osp.stat.gov.lt/imoniu-statistika1).
27. Automobilių kelių su patobulinta danga dalis bendrame kelių tinkle.
28. Keleivių apyvarta viešuoju kelių transportu apskaičiuojama kaip keleivių skaičiaus ir atstumo (km) sandauga, matuojama keleivio kilometrais.
29. Gyventojų verslumas ir verslo konkurencingumas (subindeksas B).
30. VšĮ „Keliauk Lietuvoje“ (2023). Lietuvos turistinių vietovių infrastruktūros vertinimo tyrimas. https://lithuania.travel/lt/profesionalams/tyrimai-ir-duomenys/teminiai-tyrimai/lietuvos-turistiniu-vietoviu-infrastrukturos-vertinimo-tyrimas
31. 2022–2030 m. Šiaulių regiono plėtros planas, p.26. Patvirtinta Šiaulių regiono plėtros tarybos 2024 m. birželio 27 d. sprendimu Nr. ŠR/TS-13. https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/cc4ca410344411efbdaea558de59136c
32. 2022–2030 m. Šiaulių regiono plėtros plano Pažangos priemonės Nr. LT026-02-01-02 „Darnaus judumo skatinimas“ pagrindimo aprašas, p. 1–2. 2024-03-05, Nr. PP-2. https://siauliuregionas.lt/regiono-pletra-2/veiklos-sritis/2021-2030-2/

33. 2022–2030 m. Šiaulių regiono plėtros planas, p.26. Patvirtinta Šiaulių regiono plėtros tarybos 2024 m. birželio 27 d. sprendimu Nr. ŠR/TS-13. https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/cc4ca410344411efbdaea558de59136c
34. 2022–2030 m. Šiaulių regiono plėtros plano Pažangos priemonės Nr. LT026-02-02-07 „Atliekų tvarkymo paslaugų gerinimas“ pagrindimo aprašas, p. 2–10. 2024-04-17, Nr. PP-7. https://siauliuregionas.lt/regiono-pletra-2/veiklos-sritis/2021-2030-2/
35. Kviečiame investuoti ir kurti (plėsti) verslą Radviliškio rajone, Šeduvoje, paruoštoje daugiau nei 37 ha teritorijoje (2024). https://www.radviliskis.lt/galimybes-investuoti/
36. Valstybės duomenų agentūra (2024). Veikiančių įmonių skaičius ir jose dirbančių darbuotojų pagal darbuotojų skaičiaus grupes apskrityse metų pradžioje. https://osp.stat.gov.lt/statistiniu-rodikliu-analize?hash=8259ee63-57f4-4c71-9dfd-4a8005126c56#/
37. Klaipėdos verslo parkas (2024). Išnuomojamų patalpų specifikacijos. https://www.klaipedosversloparkas.lt/lt/m/patalpos/
38. https://vilniustech.lt/linkmenu-fabrikas/103790
39. VšĮ „Keliauk Lietuvoje“ (2023). Lietuvos turistinių vietovių infrastruktūros vertinimo tyrimas. https://lithuania.travel/lt/profesionalams/tyrimai-ir-duomenys/teminiai-tyrimai/lietuvos-turistiniu-vietoviu-infrastrukturos-vertinimo-tyrimas
40. Turizmo objektų vertinimo skalė: 4 – labai gerai, 3 – gerai, 2 – tobulintina, 1 – nepakankamai. Nacionalinis 2002 objektų vertinimo vidurkis – 2,71.
41. Vertinimo kriterijai: susisiekimas, orientavimasis, objekto būklė, tvarka, darbo laikas, pritaikyta neįgaliųjų ir ribotos judėsenos turistų poreikiams, WC, parkavimas, elektromobilių įkrovos stotelės, teikiamos paslaugos, poilsis, vanduo ir maistas, darbuotojai, atsiskaitymo galimybės, draugiška šeimoms su vaikais, draugiška turistams su naminiais gyvūnais, papildoma vertė.
42. Valstybės duomenų agentūra (2024). Apgyvendinimo įstaigų skaičius, 2023 m.
43. Valstybės duomenų agentūra (2024). Vietų skaičius apgyvendinimo įstaigose, 2023 m.
44. Valstybės duomenų agentūra (2024). Viešbučių ir motelių vietų užimtumas, 2023 m.
45. Kiekvienoje savivaldybėje vertinta skalėje nuo 0 iki 1 turizmo objektų informacijos skaitmeninė sklaida: skaitmeninis turistinių objektų išsivystymo lygis, Google pasiekiamumo rodiklis, interneto svetainių rodiklis, socialinių tinklų rodiklis.
46. Baltų kelias. Žiemgalių ratas. 640 km (2024). https://www.baltukelias.lt/marsrutai/baltu-kelias-ziemgaliu-ratas/
47. Malonių kelias, 190 km (2024). https://maloniukelias.lt/marsrutai/
48. Žemaitijos saugomų teritorijų direkcija (2024). Lankytojų centrai. https://zemaitijosstd.lrv.lt/lt/veiklos-sritys/lankytoju-centrai/
49. Tytuvėnų piligrimų centras (2024). Turizmo informacija. https://www.infotytuvenai.lt/index.php/lt/turizmo-informacija
50. Biudžetinė įstaiga Šiaulių turizmo informacijos centras (2024). Lankytinos vietos (Rastos vietos: 337). https://www.visitsiauliai.lt/lankytinos-vietos/
51. Tyrimo ataskaita skelbiama: https://2014.esinvesticijos.lt/uploads/main/esproducts/docs/113853_349883a5ca7e3bd810ada9a68dec677b.pdf . Apklausa atspindi 2019 m. pabaigos 2020 m. pradžios situaciją, iki buvo pradėti taikyti COVID-19 pandemijai valdyti skirti apribojimai. Respondentų svoris koreguotas pagal 2018 m. Pajamų ir gyvenimo sąlygų tyrimo populiaciją (šaltinis: Valstybės duomenų agentūra).
52. Nors universalus dizainas respondentų rečiau įvardijamas kaip patobulinimas, galintis paskatinti naudotis viešuoju transportu (žr. 7 lentelę), tikėtina, kad atitinkamus trūkumus dažniau pastebi specifinė respondentų grupė (skirtingai nuo visiems respondentams aktualių kainos, dažnumo ir patogumo aspektų).

53. 2022–2030 m. Šiaulių regiono plėtros planas, p.26. Patvirtinta Šiaulių regiono plėtros tarybos 2024 m. birželio 27 d. sprendimu Nr. ŠR/TS-13. https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/cc4ca410344411efbdaea558de59136c
54. 2022–2030 m. Šiaulių regiono plėtros plano Pažangos priemonės Nr. LT026-02-02-07 „Atliekų tvarkymo paslaugų gerinimas“ pagrindimo aprašas, p. 2–10. 2024-04-17, Nr. PP-7. https://siauliuregionas.lt/regiono-pletra-2/veiklos-sritis/2021-2030-2/
55. Valstybinis atliekų tvarkymo 2021–2027 metų planas (2022). Patvirtinta Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002 m. balandžio 12 d. nutarimu Nr. 519 (Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2022 m. birželio 1 d. nutarimo Nr. 573 redakcija). Suvestinė redakcija nuo 2022-06-02, 261.7.5 punktas. https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.164386/asr
56. Švietimo valdymo informacinė sistema (2024). Neformalus vaikų švietimas. https://www.svis.smm.lt/neformalus-vaiku-svietimas-2/
57. Žemesnė reikšmė sporto kryptyje nulemta šios veiklos organizavimo specifikos Šiaulių m. sav. ir Joniškio r. sav., kur proporcingai daugiau vaikų dalyvauja NVŠ už mokyklos ribų nepriskiriamose veiklose (mokyklų būreliai ir specializuota sporto mokykla).
58. Nacionalinė švietimo agentūra (2022). XXI amžiaus kompetencijos: realybė ir būtinybė, 10 p. Projektas Nr. 09.4.1-ESFA-V 713-02-0001 „Profesinio mokymo ir mokymosi visą gyvenimą informacinių sistemų ir registrų plėtra“. https://www.nsa.smm.lt/projektai/wp-content/uploads/2022/09/09-27-XXI-amziaus-kompetencijos_Vaivos.pdf
59. Radviliškio rajono savivaldybė (2024). Trečiojo amžiaus universitetas išskleidžia sparnus – nauji klausytojai buriasi Šeduvoje. https://www.radviliskis.lt/naujienos/treciojo-amziaus-universitetas-isskleidzia-sparnus-nauji-klausytojai-buriasi-seduvoje/
60. Valstybės duomenų agentūra (2024). Apyvarta (pagal įmonių registracijos vietą ir dydžio grupes). https://osp.stat.gov.lt/statistiniu-rodikliu-analize?hash=13c4f450-b7dd-4331-a4f4-9875027b19e6#/
61. Valstybės duomenų agentūra (2024). Pridėtinė vertė gamybos sąnaudomis (pagal įmonių registracijos vietą ir dydžio grupes). https://osp.stat.gov.lt/statistiniu-rodikliu-analize?hash=885b1969-2401-455b-ad78-4d9604a3e288#/
62. Valstybės duomenų agentūra (2024). Grynasis pelnas, nuostolis (-) (pagal įmonių registracijos vietą ir dydžio grupes). https://osp.stat.gov.lt/statistiniu-rodikliu-analize?hash=b838ccfb-13e6-4006-978a-ebf97eaa117a#/
63. Glaeser, E. L. (2010). Agglomeration Economics. https://www.nber.org/system/files/chapters/c7977/c7977.pdf
64. Šiaulių regiono plėtros tarybos 2024-06-26 sprendimas Nr. ŠR/TS-14 „Dėl projekto „Naujo gyvenamosios, komercinės ir visuomeninės paskirties kvartalo sukūrimas Naujosios Akmenės mieste“ pripažinimo regioninės svarbos projektu. https://e-tar.lt/portal/lt/legalAct/5b8f738033c011efbdaea558de59136c
65. Šiaulių rajono savivaldybės etninės kultūros ir tradicinių amatų centras (2024). Šiaulių rajono savivaldybės etninės kultūros ir tradicinių amatų centro veiklos. https://www.kursenuamatucentras.lt/index.php/apie-dvara/siauliu-rajono-savivaldybes-etnines-kulturos-ir-tradiciniu-amatu-centro-veiklos
66. Žiemgalos planavimo regionas (2019). Įspūdinga kelionė po dvarų ir rūmų parkus. Žiemgala. Šiaurės Lietuva. https://www.pakruojis.lt/data/public/uploads/2022/09/parkai.pdf
67. Camino Lituano (2024). https://caminolituano.com/
68. VšĮ „Keliauk Lietuvoje“ (2023). Lietuvos turistinių vietovių infrastruktūros vertinimo tyrimas. https://lithuania.travel/lt/profesionalams/tyrimai-ir-duomenys/teminiai-tyrimai/lietuvos-turistiniu-vietoviu-infrastrukturos-vertinimo-tyrimas
69. VISIT ŠIAULIAI (2024). https://www.visitsiauliai.lt/

70. Šiaulių regiono turizmo gidas (2024). https://online.flipbuilder.com/siqn/pelt/
71. Projektas „Bendra, atvira elektroninio bilieto sistema Šiaulių regiono viešajame transporte“ (2024). Prioritetinių skaitmeninimo projektų, finansuojamų Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemonės plano „Naujos kartos Lietuva“ ir Lietuvos Respublikos valstybės biudžeto lėšomis, sąrašas. Patvirtinta Lietuvos Respublikos ekonomikos ir inovacijų ministro 2024 m. kovo 21 d. įsakymu Nr. 4-156. https://e-tar.lt/portal/lt/legalAct/8eb2f5f0e75a11ee9f5b8ffa077f9188
72. Lietuvos Respublikos ekonomikos ir inovacijų ministerija (2024-06-03). A. Armonaitė pasirašė sutartį su karinės pramonės milžine „Rheinmetall“. https://eimin.lrv.lt/lt/ziniasklaidai/naujienos/a-armonaite-pasirase-sutarti-su-karines-pramones-milzine-rheinmetall/
73. Lietuvos Respublikos ekonomikos ir inovacijų ministerija (2024-07-01). EIMIN: lengvinamos sąlygos stambiems investiciniams projektams. https://eimin.lrv.lt/lt/ziniasklaidai/naujienos/eimin-lengvinamos-salygos-stambiems-investiciniams-projektams/
74. Europos Sąjungos Tarybos išvados dėl 2030 m. Europos turizmo darbotvarkės (2022). Priimta 2022 m. gruodžio 1 d. https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-15441-2022-INIT/lt/pdf
75. Europos Parlamentas (2024). Efektyvus išteklių naudojimas ir žiedinė ekonomika. https://www.europarl.europa.eu/factsheets/lt/sheet/76/efektyvus-istekliu-naudojimas-ir-ziedine-ekonomika
76. Lietuvos perėjimo prie žiedinės ekonomikos iki 2035 m. gairės (2023). Pritarta Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2023 m. birželio 21 d. pasitarimo sprendimu. https://am.lrv.lt/uploads/am/documents/files/VPA20230621_2%2Bkl_%2Bpriedas(1)(1).pdf
77. Demografinės senatvės koeficientas – pagyvenusių (65 metų ir vyresnio amžiaus) žmonių skaičius, tenkantis šimtui vaikų iki 15 metų amžiaus metų pradžioje.
78. Telešienė, A. (2022-10-04). KTU mokslininkė Audronė Telešienė: ar Lietuva sulauks demografinės žiemos? https://ktu.edu/news/ktu-mokslininke-audrone-telesiene-ar-lietuva-sulauks-demografines-ziemos/
79. 2014–2020 m. Europos Sąjungos fondų investicijų poveikio Lietuvos turizmo sektoriaus augimui ir plėtrai vertinimas: galutinė ataskaita. 2023 m. rugsėjo 5 d., p. 70. https://eimin.lrv.lt/uploads/eimin/documents/files/20230905-turizmo-sektor-vertinimo-galut-ataskaita.pdf